

Mertová, Petra

Péče o movité kulturní dědictví - muzejnictví

In: Mertová, Petra. *Mezioborová praktická studia*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 33-91

ISBN 978-80-210-6986-2; ISBN 978-80-210-6989-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131177>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

3. PÉČE O MOVITÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ – MUZEJNICTVÍ

Péče o movité kulturní dědictví je posláním kulturního sektoru, zejména muzejní a památkové sféry. Mnohé výzkumy potvrzují sociologické i ekonomické teze o tom, že movité kulturní dědictví je spolu s přírodním a krajinným rázem a nemovitým kulturním dědictvím hodnotou, která v mnohém příznivě ovlivňuje život společnosti. Prostřednictvím kulturního dědictví jsou z generace na generaci přenášeny materiální i duchovní hodnoty, vytvořené minulými generacemi. Kulturní dědictví je zdrojem vzdělanosti a kultivovanosti občanů, napomáhá vytváření jejich sounáležitosti s obcemi, regiony i státem. Kulturní dědictví je jedním z faktorů, který se podílí na vytváření pozitivního obrazu České republiky v zahraničí. Prokazatelně kulturní dědictví přispívá ke kladnému výsledku ekonomiky České republiky, protože – spolu s přírodním a krajinným rázem a nemovitým kulturním dědictvím – představuje základní podmínku socioekonomické kontinuity a prosperity tzv. turistického průmyslu. Široký význam kulturního dědictví je vyjádřen i v Listině základních práv a svobod, kde v preambuli připomíná odpovědnost vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi. V čl. 17 pak zakládá právo občanů na informace, v čl. 25 práva národnostních a etnických menšin, v čl. 33 právo na vzdělání a v čl. 34 právo na přístup občanů ke kulturnímu bohatství. Právě jeho nejrozsáhlejší část je uložena v muzeích a galeriích, které přispívají k naplňování všech práv definovaných Listinou základních práv a svobod.

Můžeme říci, že muzejnictví se podílí na shromažďování, uchovávání a ochraně značné části movitého kulturního dědictví v České republice prostřednictvím svých fondů a veřejnosti zprostředkovává obraz vývoje přírody a dějin společnosti od počátku známé historie lidské civilizace v našem prostoru s odkazy na středoevropské souvislosti, případně celosvětový vývoj. Tím je nezastupitelné pro orientaci návštěvníků v současném světě. Muzea poskytují občanům tzv. veřejné služby, jimiž jsou zejména výstavy a programy čerpající z muzejních sbírek, určené pro návštěvníky muzeí. Prostřednictvím publikací, práce s veřejností, zpřístupňování sbírek badatelům a dalšími formami poskytování poznatků získaných studiem sbírek, které se pak stávají součástí učebnic, literatury, dokumentárních i hraných filmů, informací na elektronických médiích atp., přispívají nepřímo, ale velmi významně, ke zprostředkování obrazu přírody a dějin společnosti i pro nejširší veřejnost, včetně té její části, která muzea pravidelně nenavštěvuje.¹²

12 Viz <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/muzea-galerie-a-ochrana-moviteho-kulturniho-dedictvi/koncepcie-ucinnejsi-pecce-o-movite-kulturni-dedictvi-v-ceske-republice-na-leta-2010-az-2014-78614/> přístup dne 14. 4. 2014. (Úvod)

Většina etnografů je pracovníky muzejních institucí. Jejich hlavní činnost spočívá v péči o předměty kulturní povahy uchovávané ve sbírce muzea. Muzejník shromažďuje nové předměty, zařazuje je do sbírkové databáze, formuje muzejní fond, prezentuje sbírky formou výstav a expozic, přednáší na konferencích či seminářích, koncipuje a provádí výchovné pořady, pořádá workshopy. Činnost muzejních etnografů je ještě širší. Každý etnograf pracuje také v terénu, pracuje s informátory či dobrovolnými zpravodaji, odborně bádá a publikuje. Vidíme, že práce v muzeích je velmi široká. Hlavní moment práce je dán zněním tzv. muzejního zákona a vyhlášek ministerstva vnitra, v případě muzeí zřizovaných ministerstvem kultury. V případě jiných subjektů se činnost řídí opět muzejním zákonem a legislativními požadavky či doporučeními, která muzeum obdrží od svého zřizovatele.

Muzea v naší republice jsou členy Mezinárodní rady muzeí (ICOM) založené v roce 1946. Jedná se o mezinárodní nevládní organizace v rámci UNESCO, která udržuje kontakty na neformální bázi mezi muzei a muzejními pracovníky ve 137 zemích a teritoriích. Garantuje kvalitu muzeí včetně etických otázek (etické kodexy). Dále zaštiťuje odborná grémia pro muzejní obory. V mezinárodním měřítku bojuje proti nezákonnému obchodu s kulturními statky a pomáhá v případě přírodních katastrof nebo ozbrojených konfliktů.

3.1. KONCEPCE ROZVOJE MUZEJNICTVÍ

V současnosti je jedním ze základních ideologických materiálů ovlivňujících činnost muzeí a galerií zřizovaných státem, případně samosprávnými celky, městy a obcemi, koncepční materiál Ministerstva kultury ČR. Na jeho základě jsou dále sestavovány materiály muzeí a galerií, odborů muzejní péče krajských úřadů atd. KONCEPCE ÚČINNĚJŠÍ PÉČE O MOVITÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2010–2014 (tzv. KONCEPCE ROZVOJE MUZEJNICTVÍ) byla schválena vládou České republiky usnesením ze dne 19. listopadu 2008 č. 1452 jako Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014. Koncepce je zveřejněna na stránkách Ministerstva kultury, viz <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/muzea-galerie-a-ochrana-moviteho-kulturniho-dedictvi/koncepce-ucinnejsi-pece-o-movite-kulturni-dedictvi-v-ceske-republike-na-leta-2010-az-2014-78614/>.

V tomto materiálu je zformulována vize státní kulturní politiky, čtyři strategické cíle, jejichž dosažením bude vize realizována a řada úkolů, jejichž splněním bude cílů dosahováno. Obor muzejnictví má mimořádné předpoklady pro naplňování vize Státní kulturní politiky za předpokladu, že pro jeho rozvoj budou systematicky vytvářeny podmínky, zejména ve smyslu strategického cíle č. 3 Státní kulturní politiky.

Proto Ministerstvo kultury zpracovalo tuto koncepci, která navazuje na předchozí „Koncepci účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003–2008 (koncepce rozvoje muzejnictví)“, kterou vzala na vědomí vláda České republiky svým usnesením ze dne 22. ledna 2003 č. 87 a uložila ministru kultury zajistit její realizaci. Do koncepcí bylo zařazeno deset strategických cílů, jejichž dosažení je pro péči o movité kulturní dědictví a pro rozvoj muzejnictví klíčové – a také možné. Pro naplňování strategických cílů jsou stanoveny konkrétní, termínované úkoly.

Koncepce navazuje na další koncepční materiály, zejména na Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice přijatou usnesením vlády č. 571 z 11. června a na Úmluvu o zachování nemateriálního kulturního dědictví, která byla přijata Generální konferencí UNESCO dne 17. října 2003 a Česká republika se stala členskou zemí této úmluvy dne 18. května 2009. Pro implementaci této mezinárodní úmluvy a pro plnění úkolů Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice byla vytvořena v České republice síť informačních, školicích a metodologických pracovišť pro dokumentaci tradiční lidové kultury a péči o ni. Na celostátní úrovni pověřilo Ministerstvo kultury touto úlohou Národní ústav lidové kultury a na regionální úrovni pověřily krajské úřady touto funkcí vybraná muzea. Tato regionální pracoviště spolupracují na plnění úkolů s dalšími muzei v krajích a samozřejmě také se státními muzei, majícími etnografická pracoviště (Národní muzeum, Moravské zemské muzeum, Slezské zemské muzeum, Valašské muzeum v přírodě

v Rožnově pod Radhoštěm, Národní zemědělské muzeum), vytvářejí si vlastní síť dobrovolných spolupracovníků, využívají služeb místních kronikářů a síť zpravodajů České národopisné společnosti. Od roku 2005 vyhlašuje Ministerstvo kultury grantová řízení, do nichž se mohou hlásit se svými projekty v oblasti tradiční lidové kultury pověřená regionální (krajská) pracoviště, ale i další muzejní instituce (státní, krajské, obecní i soukromé).

II. SWOT ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU MUZEJNICTVÍ

Silné stránky

1. Početný a jako celek kvalitní sbírkový fond, který je nejen významnou součástí českého kulturního dědictví, ale také kulturního dědictví evropského a světového.
2. Stabilizovaná síť muzeí spravujících a využívajících sbírky ve vlastnictví státu a územních samosprávných celků.
3. Dobrá úroveň právní ochrany sbírek muzejní povahy, existence unikátní databáze sbírek (Centrální evidence sbírek) a propracované metodiky správy sbírek.
4. Dobrá právní úprava vývozu sbírkových předmětů do zahraničí, která nekomplikuje nad míru nezbytnou mobilitu sbírek, existence institutu tzv. státní záruky za kulturní statky zapůjčené ze zahraničí.
5. Trvalé zvyšování kvality prostředí, v němž jsou sbírky uchovávány a kvality zabezpečení sbírek proti krádežím a vloupáním a před nepříznivými vlivy prostředí (fyzikálními, chemickými a biologickými).
6. Vytvoření dobrých předpokladů pro rozvoj prostorových, materiálních a technických podmínek nejpočetnějších sbírek národních muzeí a galerií (NM, NTM...) v rámci péče o tzv. národní poklad.
7. Zvyšování počtu stálých expozic na dobré úrovni v uplynulých letech.
8. Zvyšování úrovně muzejních výstav, muzejních programů (např. Festival muzejních nocí) a muzejních publikací.
9. Silný potenciál v oblasti výzkumu, vývoje a inovací.
10. Aktivní participace občanských sdružení Asociace muzeí a galerií České republiky, Rady galerií České republiky a Českého výboru ICOM – partnerů veřejné správy – při rozvoji oboru.
11. Zvyšující se schopnost muzeí zpracovávat projekty pro využití finančních prostředků z evropských fondů.
12. Existence sítě metodických center s celostátní působností.

Slabé stránky

1. Nepříznivě se vyvíjející poměr mezi neustále se zvyšujícími náklady na provoz muzeí (tzv. režijní náklady včetně mezd) a objemem finančních prostředků, které lze použít na akviziční, prezentační a publikační činnost, na ochranu sbírek (konzervování, restaurování) a obecně na práci s veřejností.
2. Neuspokojivé platové podmínky zaměstnanců muzeí a galerií, zejména těch, kteří vykonávají klíčové činnosti související se správou a využíváním sbírek muzejní povahy. Tyto neuspokojivé podmínky, týkající se zejména nedostatku finančních prostředků na nenárokové složky mezd, nepříznivě limitují především ty profese, kde existují možnosti uplatnění jinde (právníci, odborníci na výpočetní techniku, manažeři, kvalifikovaní pracovníci v oboru public relations, restaurátoři, konzervátoři atp.). Nízkou atraktivitu těchto profesí v muzeích a galeriích pro mladé lidi ještě dále snižuje demotivující systém platových stupňů, založený na délce praxe a neumožňující zohlednit případné nadstandardní schopnosti zaměstnanců.
3. Rozdílný přístup zřizovatelů k plnění základních funkcí muzeí a galerií, někdy až nepochopení smyslu a významu muzeí a galerií, nekompetentní zásahy do řízení muzeí a galerií (např. opakující se slučování a rozdělování organizací).
4. Chybí systematické začleňování muzeí a galerií do vzdělávacích a výchovných programů, potenciál sbírek není optimálně využíván. Jen obtížně se prosazují moderní metody zprostředkovávání sbírek a poznatků z nich získaných (např. pomocí digitalizace sbírkových předmětů). Nedostatečně je využíván rovněž potenciál muzeí přispívat k celoživotnímu vzdělávání dospělých.
5. Metodická centra byla zřízena, ale dosud se nepodařilo zajistit jejich optimální činnost.
6. Sbírkotvorná činnost muzeí a galerií neodpovídá moderním poznatkům, je stále zčásti nahodilá, nekoordinovaná, v řadě muzeí dosud nejsou zpracovány koncepce či strategické záměry sbírkotvorné činnosti.
7. Nedostatečná stimulace muzeí a galerií k digitalizaci sbírek.
8. Podmínky Ministerstva kultury pro provádění kontrol dodržování zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a změně některých dalších zákonů, jsou z důvodu personálních velmi omezené a neodpovídají významu kontrolní činnosti.
9. Nedotažený systém standardizace a registrace muzeí a galerií.
10. Nesystémová podpora akviziční činnosti muzeí a galerií (nedořešené nákupy uměleckých děl vydaných z veřejných sbírek původním vlastníkům).
11. Stále nedostatečná úroveň muzeologického vzdělávání.
12. Nevyřešený problém ukládání a zpracovávání velkého množství archeologických nálezů ze záchranných archeologických výzkumů.

Příležitosti

1. Byly vytvořeny základní podmínky k tomu, aby se sbírkotvorné národní instituce¹³, které z hlediska bohatosti a kvality svých sbírek bezesporu patří k významným evropským muzeím, staly neméně významnými také z hlediska poskytovaných veřejných služeb. Zejména rekonstrukce historické budovy Národního muzea se všemi souvisejícími efekty je jedinečnou příležitostí, jak výrazně zvýšit úroveň českého muzejnictví a jeho konkurenceschopnost v Evropě.
2. Dokončení standardizace muzejních činností a zřízení registračního systému muzeí je příležitostí, jak legislativně upevnit postavení muzeí, jednoznačně vymezit jejich funkci a učinit je odolnějšími vůči nekompetentním zásahům.
3. Muzea a galerie, zejména státní, mají stále možnost získat mimořádně cenné kulturní statky, vydané potomkům původních majitelů v rámci restitucí, zpět do svých sbírek.
4. Prostřednictvím digitalizace sbírek mají muzea a galerie možnost oslovit i tu část veřejnosti, která nepatří k pravidelným návštěvníkům a zvýšit zájem o kulturní dědictví.
5. Rozvoj činnosti metodických center je příležitostí, jak zvýšit úroveň péče o sbírky a správy sbírek, muzejní prezentace a muzejní pedagogiky i využívání moderních technologií.
6. Využití vzdělávacího potenciálu muzeí a galerií.
7. Využití výzkumného potenciálu podporou zapojení muzeí a galerií – výzkumných organizací do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2011–2015) pro dosažení výsledků využitelných pro uchování, ochranu a prezentaci movitého kulturního dědictví a jeho využití pro výchovné a vzdělávací účely.

Hrozby

1. Neschopnost oboru zaměstnat (zaplatit) kvalitní odborníky.
2. Nekompetentní zásahy ze strany zřizovatelů (politizace).
3. Neschopnost oboru konkurovat na trhu s kulturními statky.
4. Nedostatečné využívání muzejních sbírek jako pramenů přírodních a společenských věd.
5. Snižování nároků na výstupy činnosti muzeí v krátkozraké snaze posunout muzea a galerie směrem k „zábavnímu průmyslu“.
6. Posuzování oprávněných požadavků resortu kultury jako méně významných ve srovnání s oprávněnými požadavky jiných resortů.
7. Promarnění mimořádného zvýšení kvality odborné správy sbírek po přijetí zákona č. 122/2000 Sb. v důsledku nedostatečného provádění kontrolní činnosti.

¹³ Národní muzeum, Národní galerie v Praze, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Národní technické muzeum a Památník národního písemnictví

Strategické cíle muzejnictví:

Dále zajišťovat účinnou preventivní ochranu movitého kulturního dědictví před následky mimořádných situací, před nepříznivými vlivy prostředí a před krádežemi, vloupáním a požáry a zajistit zmírňování následků nelegálně vyvážených kulturních statků.

Soustavně zvyšovat úroveň odborné správy sbírek muzejní povahy. Proč tento cíl: *Sbírký muzejní povahy tvoří významnou část movitého kulturního dědictví. Jedná se řádově o desítky milionů hmotných dokladů z nejrůznějších materiálů, různé velikosti a hmotnosti, dokumentujících přírodu a řadu nejrůznějších lidských činností. Aby jejich mimořádná schopnost vypovídat o přírodě a společnosti mohla být efektivně využívána, je nezbytné zajistit odpovídající kvalitu jejich správy (determinace, evidence, inventarizace, odborné třídění, přehledné uložení v prostředí, které zaručuje dlouhodobé, bezpečné uchování).*

Provést vyhodnocení právního a legislativního prostředí, v němž se péče o movité kulturní dědictví realizuje a systematicky připravovat zkvalitňování a doplňování právních norem a v souladu s nimi také nezbytné metodiky. Proč tento cíl: *Ochranu, správu a nakládání s movitým kulturním dědictvím a činnost organizací spravujících movité kulturní dědictví upravuje sedm zákonů a jedna vyhláška – zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 275/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., zákon č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, zákon č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství, zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů a zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých zákonů. Tyto právní normy poskytují relativně dobrý právní rámec pro ochranu, správu a využívání movitého kulturního dědictví, ale existují stále oblasti, které právní normy neošetřují optimálně, zejména jde o ty oblasti, kde se působnost jednotlivých zákonů střetává (jedná se např. o uchovávání archiválií ve sbírkách muzejní povahy a o nakládání s archeologickým kulturním dědictvím). Zvýšit je také třeba právní jistotu organizací, které movité kulturní dědictví spravují a jistotu občanů, že jim tyto organizace budou poskytovat odpovídající služby.*

Realizovat další etapu prostorového a technického zajištění národních muzeí a galerií a některých dalších ústředních muzeí a galerií.

Proč tento cíl: *Národní muzea a galerie – spolu se zemskými muzei a několika dalšími státními muzei a galeriemi – spravují nejvýznamnější a nejpočetnější sbírky muzejní povahy, které tvoří téměř polovina sbírkových předmětů uchovávaných ve sbírkách muzejní povahy v České republice. Po roce 1989 se nacházela ve stavu mimořádné zanedbanosti, který je již dvacet let – a se značnými finančními náklady – postupně napraven. Podařilo se vytvořit předpoklady pro realizaci akutní rekonstrukce jejich historických budov (Národní muzeum, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Národní technické muzeum, Národní galerie v Praze) a byly pro ně získány nové objekty (Národní galerie v Praze, Památník národního písemnictví, Národní muzeum). Tyto předpoklady je nutné využít tak, aby se to promítlo do kvality poskytovaných kulturních a vzdělávacích veřejných služeb a byl tak využit mimořádný potenciál sbírek.*

Podpora akviziční činnosti státních muzeí a galerií. Proč tento cíl: *Správa, uchování a využívání sbírek muzejní povahy, jejichž podstatná část, a to jak z hlediska kvality, tak z hlediska množství sbírkových předmětů, je majetkem České republiky a spravují ji státní příspěvkové organizace, vyžadují značné finanční výdaje ze státního rozpočtu. Návratnost výdajů spočívá v přenosu kulturních hodnot z generace na generaci, ve zvyšování kulturní úrovně a vzdělanosti občanů, což je jedním z předpokladů pro zajištění civilizační konkurenceschopnosti a prosperity společnosti. Je tomu tak ovšem jen tehdy, pokud je vypovídací schopnost sbírek udržována na odpovídající úrovni. Toho lze dosáhnout tím, že sbírky budou jednak optimálně uloženy a spravovány a jednak neustále doplňovány, protože tvorba sbírek je nikdy nekončícím procesem. Sbírkování ovšem nesmí být doplňováno metodou běžného sběratelství, ale na základě koncepční, odborné sbírkotvorné činnosti. Pokud by takovým způsobem sbírky doplňovány nebyly, jejich vypovídací schopnost by velmi rychle klesala a s ní i míra návratnosti finančních prostředků vynakládaných na jejich uchování, správu a využívání. Přesto, že jde o tak zásadní věc, nepodařilo se po roce 1989 ještě založit program, který by akviziční činnost státních muzeí a galerií systémově řešil.*

Zvýšit kvalitu a dostupnost informací o sbírkách muzeí a galerií a o movitém kulturním dědictví pro odbornou i laickou veřejnost.

Proč tento cíl: *Nikoliv již nové, ale v České republice stále ještě nedostatečně využívané technologie, spojené s digitalizací kulturního obsahu, představují možnost, jak zvýšit využitelnost vypovídací schopnosti sbírek a dalších kulturních statků o přírodě a společnosti a podílet se na přenosu kulturních hodnot z generace na generaci. Tuto možnost je třeba využít.*

Zvýšit rozsah a kvalitu činnosti metodických center v muzejnictví a dále zvyšovat úroveň výuky muzejnictví a muzeologie.

Proč tento cíl: *Muzejnictví je relativně komplikovaný obor s institucionální základnou (sít muzeí a galerií), propracovanou teorií (muzeologií) a neméně propracovanou metodikou, který, má-li pracovat efektivně – musí svou teorii a metodiku znát, umět ji aplikovat do praxe a mít k dispozici dostupné poznatky a zkušenosti ze zahraničí. K tomu je vytvářen systém metodických pracovišť a musí být také podporováno odborné školství.*

Podporovat využívání výchovného a vzdělávacího potenciálu památníků bojů za svobodu, nezávislost a demokracii, aktivity směřující k navrácení kulturních statků obětem holocaustu a zapojení muzeí a galerií do vzdělávacího systému v České republice

Proč tento cíl: *V roce 2009 byl završen dlouholetý program „Rehabilitace památníků bojů za svobodu, nezávislost a demokracii“, schválený vládou v roce 2000. Rehabilitací čtyř památníků (Terezín, Lidice, Hrabyně, Vítkov) a vybudováním dvou nových (Vojna u Příbrami a Sezimovo Ústí) vzniklo jakési „muzeum 20. století“ se šesti expozicemi a zvýšila se možnost realizovat řadu dalších vzdělávacích, dokumentačních a výchovných aktivit zaměřených na moderní české dějiny. K šesti památníkům navíc přibýly – už mimo program – památníky v Ležákách a v Letech u Písku. Možnosti, které se tím otevřely pro poskytování veřejných služeb je třeba využít.*

Podpora zapojení muzeí a galerií – výzkumných organizací do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2011–2015) pro dosažení výsledků využitelných pro uchování, ochranu a prezentaci movitého kulturního dědictví a jeho využití pro výchovné a vzdělávací účely. Proč tento cíl: *Sbírkový muzejní povahy představují také – mimo jiné – významnou část pramenné základny přírodních i společenských věd, s vysokým potenciálem využití pro národní a kulturní identitu. Proto řada muzeí a galerií získala status výzkumných organizací a je třeba podporovat jejich zapojení do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje.*

Podpora participace muzeí při realizaci Konceptce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice a Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví a při realizaci Konceptce účinnější péče o památkový fond České republiky. Proč tento cíl: *Vybraná muzea s etnografickými pracovišti vytvářejí spolu s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici sít informačních, školicích a metodologických pracovišť, která je zárukou realizace Konceptce účinnější péče o tra-*

diční lidovou kulturu v České republice a Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Je však třeba vytvořit podmínky i pro další muzea, která se podílejí na péči o nemateriální kulturní dědictví, zejména pro muzea v přírodě. Řada muzeí a galerií spravuje movité i nemovité národní kulturní památky a kulturní památky a pečuje o archeologické dědictví.

Realizace koncepce

Strategických cílů bude dosaženo splněním následujících úkolů:

Strategický cíl A

- 1/ Vyhodnotit „Program integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví“ (ISO) a na základě výsledků připravit zprávu o plnění programu pro jednání vlády s návrhem dalšího
- 2/ Zajistit plnění všech podprogramů programu ISO.
- 3/ Zajistit aktualizaci plánů prevence a ochrany ve všech muzeích a galeriích zřizovaných Ministerstvem kultury s ohledem na všechny známé druhy ohrožení sbírek, budov, personálu i návštěvníků.
- 4/ Využívat možností získávat finanční prostředky z podpůrných programů EU (strukturální fondy/IOP, ROP, komunitární fondy) a finančních prostředků z Finančních mechanismů EHP/Norsko. Podílet se na testování projektů Public Private Partnership.

Strategický cíl B

- 1/ Zajistit využití možností Centrální evidence sbírek (CES), veřejnosti přístupné databáze sbírek muzejní povahy, zejména podporou projektu „Zavedení integrovaného systému správy sbírek“ Centra pro informační technologie při Moravském zemském muzeu.
- 2/ Založit webovou stránku s názvem „Sbírky a muzea“ jako nástroj metodické činnosti Ministerstva kultury a diskusní fórum k problematice správy sbírek.
- 3/ Vytvořit personální podmínky pro realizaci systematické kontrolní činnosti Ministerstva kultury podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdější předpisů tak, aby kontrola mohla být provedena každoročně alespoň u deseti správců sbírek.

Strategický cíl C

- 1/ Provést vyhodnocení účinnosti všech právních norem, týkajících se ochrany kulturních statků a nakládání s nimi, včetně autorského zákona.

- 2/ Na základě výsledků splnění úkolu C/1 iniciovat případně práce na novelizaci právních norem nebo práce na přípravě nových právních norem, týkajících se zejména:
- a) dokončení procesu standardizace činností muzeí a galerií a posílení jejich právní jistoty i právní jistoty občanů – příjemců standardizovaných veřejných služeb poskytovaných muzei a galeriemi, správci sbírek ve vlastnictví státu a územních samosprávných celků (systém registrace muzeí a galerií),
  - b) optimalizace péče o archeologické kulturní dědictví,
  - c) správy archiválií ukládaných v muzeích a galeriích,
  - d) obecně správy majetku, který je národním kulturním pokladem podle § 2 odst. 2 zákona č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků,
  - e) digitalizace kulturního obsahu.

Strategický cíl D

- 1/ Zajistit realizaci registrovaných investičních záměrů na rekonstrukce historických budov národních muzeí a galerií a výstavbu nových budov pro uložení a vystavování sbírek.
- 2/ Zlepšit prostorové, materiální a technické podmínky pro činnost dalších ústředních muzeí a galerií, zejména zemských muzeí v Brně a Opavě, Moravské galerie v Brně, Technického muzea v Brně, Muzea umění Olomouc, Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a Vojenského historického ústavu Praha.

Strategický cíl E

- 1/ Připravit materiál pro jednání vlády k realizaci nákupů předmětů zvláště významných pro sbírky muzejní hodnoty ve vlastnictví státu (systémové zkvalitňování národního kulturního pokladu).

Strategický cíl F

- 1/ Spolupracovat při řešení technických a dalších problémů digitalizace kulturního obsahu, zejména:
  - a) budování vlastních digitalizačních pracovišť správců sbírek, zajištění digitalizace externí firmou, zřízení mobilní digitalizační jednotky,
  - b) úložiště získaných dat (včetně metadat),
  - c) bezpečný přístup laické i odborné veřejnosti k digitálnímu obsahu
- 2/ Ve spolupráci s metodickými centry zpracovat metodiku digitalizace kulturního obsahu pro sbírky muzeí a galerií, zřídit portál s pracovním názvem „Česká muzea“, na němž by muzea a galerie prezentovaly virtuální výstavy, vybrané vzdělávací programy atp.

- 3/ Podporovat projekty na využití digitalizovaného kulturního obsahu pro veřejnost v rámci poskytování podpory garantům standardizovaných veřejných služeb muzeí a galerií a začlenění jejich výstupů do vzdělávacího systému.

Strategický cíl G

- 1/ Dopracovat síť národních metodických center pro muzejnictví a zkvalitnit jejich činnost.
- 2/ Vytvořit systém finanční podpory metodických center a zajistit koordinaci jejich činnosti a financování s činností a financováním Asociace muzeí a galerií České republiky (AMG).
- 3/ Organizovat každoroční setkání zástupců metodických center s cílem zefektivnit a koordinovat jejich činnost, zajistit výměnu informací a zkušeností.
- 4/ Iniciovat setkání zástupců škol vyučujících muzeologii a muzejnictví na společném semináři.

Strategický cíl H

- 1/ Zajistit využití výchovného a vzdělávacího potenciálu Památníku Terezín, Památníku Lidice, Národního památníku na Vítkově, Památníku II. světové války v Hrabyni a Památníku dr. E. Beneše v Sezimově Ústí (a Muzea romské kultury v Brně), Památníku Vojna u Příbrami a Vojenského historického ústavu Praha při výchově zaměřené na boj s intolerancí a xenofóbií a pro vzdělávání o holocaustu,
- 2/ Dokončení výstavby památníku romského holocaustu v Letech u Písku ve smyslu usnesení vlády.
- 3/ Připravit ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy návrh na začlenění muzeí a galerií do vzdělávacího systému České republiky a předložit jej na jednání vlády.

Strategický cíl I

- 1/ Zajistit metodickou podporu muzeím a galeriím, které získaly (a do budoucna získají) status výzkumných organizací, vytvářet podmínky pro zajištění přístupu k finančním prostředkům na vědeckovýzkumnou činnost a podpora zařazení dalších muzeí a galerií mezi výzkumné organizace pro potřeby jejich zapojení do Programu NAKI.

Strategický cíl J

- 1/ Podporovat činnost muzeí zařazených do sítě informačních, školících a metodologických pracovišť pro zajištění Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice.

- 2/ Zpracovat koncepční, strategický materiál řešící postavení a další rozvoj muzeí v přírodě a vytvořit předpoklady pro zpracování metodiky.
- 3/ Podporovat spolupráci muzeí a galerií při přípravě analytických a koncepčních materiálů týkajících se péče o památkový fond České republiky.

Očekávaný stav muzejnictví po naplnění cílů

1. Zvýší se úroveň ochrany movitého kulturního dědictví a odborné správy sbírek muzejní povahy.
2. Zkvalitní se právní a legislativní prostředí, v němž se uskutečňuje ochrana, odborná správa a využívání movitého kulturního dědictví.
3. Pro národní a zemská muzea (a galerie), která spravují nejvýznamnější a nejpočetnější sbírky muzejní povahy, budou zkvalitněny prostorové, materiální a technické podmínky, což se projeví nejen ve zvýšení úrovně ochrany a odborné správy sbírek muzejní povahy, ale zejména **v rozšíření nabídky veřejných služeb**. Před dokončením bude rekonstrukce historické budovy Národního muzea a Národní muzeum bude moci připravovat nové stálé expozice. Veřejnosti bude sloužit také nová budova Národního muzea (někdejší Federální shromáždění), s historickou budovou propojená. Veřejnosti budou zpřístupněny nové expozice Národního technického muzea, Památníku národního písemnictví, Národní galerie v Praze. Uskuteční se rekonstrukce historické budovy Uměleckoprůmyslového musea v Praze, výstavba nového depozitáře tohoto muzea umožní, aby historická budova po dokončení rekonstrukce sloužila především veřejnosti. Podmínky pro otevření nových expozic pro veřejnost budou vytvořeny také v Moravském zemském muzeu a ve Slezském zemském muzeu. **Toto vše významně přispěje k využití vzdělávacího a výchovného potenciálu sbírek.**
4. Státní muzea, zejména muzea výtvarného umění (galerie) se stanou konkurenceschopnějšími na trhu s kulturními statky.
5. Pro veřejnost se zvýší dostupnost informací o movitém kulturním dědictví na základě digitalizace kulturního obsahu a podpory výzkumu a vývoje.
6. Činnost metodických center přispěje ke zvýšení úrovně péče o sbírky muzejní povahy a využívání sbírek pro vzdělávací a výchovné účely, pro integraci menšin a občanů s omezením pohybu a orientace.
7. Investice do rehabilitace památníků bojů za svobodu, nezávislost a demokracii (program Ministerstva kultury realizovaný v letech 2000–2009) budou využity ve vzdělávací a výchovné činnosti.
8. Potenciál sbírek muzeí a galerií, které obdržely, případně ještě obdrží, status výzkumných organizací, bude využit v programu výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2011–2015).
9. Bude zpracována strategie rozvoje muzeí v přírodě.

10. Muzea a galerie přispějí k naplnění cílů Státní kulturní politiky, kterou vláda České republiky schválila svým usnesením ze dne 19. listopadu 2008 č. 1452.
11. Budou vytvořeny předpoklady pro další rozvoj oboru muzejnictví v České republice po roce 2014.

Kontrolní otázky:

Čemu se věnuje Koncepce rozvoje muzejnictví?

Jaké jsou strategické cíle Koncepce rozvoje muzejnictví?

3.2. LEGISLATIVA V MUZEJNICTVÍ

Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy č. 122/2000 Sb.

Muzeum je instituce, která pracuje se sbírkou muzeálií. Její práce spočívá ve vytváření, správě, vědeckém využití a výchovném zapojení sbírky muzea. Jedná se o čtyři základní činnosti:

- 1/ sbírkotvornou činnost – vyhledávání sbírek, akvizici, zpracovávání právních dokladů
- 2/ evidenci – sbírkovou dokumentaci, konzervaci, katalogizaci
- 3/ zpracování výstupů – vědecké zpracování, příprava katalogu sbírek, výstavy, expozice
- 4/ výchovné využití – výchovné programy ve spolupráci s muzeopedagogy

V současné době je činnost muzeí a galerií určována zákonnou normou, Zákonem o ochraně sbírek muzejní povahy č. 122/2000 Sbírky zákonů, ze dne 7. dubna 2000. Tato právní norma upravuje způsob vedení evidence sbírek a práva a povinnosti vlastníků sbírek i sankce za porušování zákonných norem. V roce 2013 proběhla částečná úprava zákona a to zákonem č. 303/2013 Sb., jímž byly upraveny některé zákony v souvislosti s přijetím rektifikace soukromého práva.

Činnost muzeí a galerií byla v minulosti usměrňována nejprve doporučeními, návody a posléze i prvním muzejním zákonem. V roce 1919 vydal Svaz muzeí tzv. Cíl pro jednotný způsob inventarizace a katalogizace. V roce 1921 vzniká jednotný formulář pro katalogizaci a inventarizaci, který předměty chronologicky řadí bez ohledu na typ předmětu, podsbírkou a jiné detailnější členění sbírky. Před 2. světovou válkou byla vedena evidence v knižním inventáři jako chronologická řada. Po druhé světové válce již vzniká kniha přírůstků, knižní inventář s rozpisem a vědecké katalogy. Tomu předchází roku 1944 vydaná kniha J. F. Svobody „Návod k inventarizaci muzejních sbírek“. Roku 1954 vydávají J. Neústupný a K. Tuček knihu s názvem Evidence muzejních sbírek, kde podrobně rozebírají způsob vedení sbírkové evidence. Další podrobný návod je vydán roku 1955, tentokrát pro přírodovědce v muzeích: „Zakládání přírodovědných sbírek vlastivědných muzeí“. Roku 1959 je schválen tzv. muzejní zákon č. 54/1959 Sb. z. Který detailněji popisuje způsob vedení sbírkové evidence. V uvedeném zákonu je použito několik formulací, které již nový zákon postrádá, ale dnes vidíme, že byly zásadní pro chápání obsahu muzejní činnosti i pro vymezení její hranice.

Roku 1960 vychází směrnice pro správu sbírek v muzeích a galeriích, jako první úřední dokument. Zavádí se tak kniha přírůstků a úbytků, katalogy na třídičných lístcích. Karty se psaly ve třech stejných exemplářích najednou. První list byl určen ke svázání a trvalému deponování v trezoru u ředitele muzea, druhý list byla kopie pro kurátora sbírky – do příruční kartotéky, třetí list byl určen pro správce depozi-táře.

Zákon č. 54/1959 byl svým slovníkem plně socialistickým zákonem. Ovšem oproti zákonu č. 122/200 Sb. stanovil několik bodů, které v dnešním zákoně postrádáme. Definiuje poslání muzeí a jejich příspěvek k vědecké činnosti. Tato zákonem kodifikovaná formulace obsahu činnosti muzeí a galerií dnes chybí. Zejména je citelná absence provázanosti muzejní a galerijní sféry se sférou vědeckou. V prvním paragrafu je řečeno, že muzea a galerie spravují sbírky, část našeho kulturního bohatství, a mají tak důležité dokumentační, vědecké, umělecké a osvětové poslání. Významným „kulturně politickým“ posláním muzeí a galerií mělo být dokládání „vysoké úrovně kultury našeho lidu, jeho zápasy o národní svébytnost, třídní a politické boje a úspěchy socialismu“. Zákon měl zajistit, aby sbírky byly zachovávány a doplňovány, řádně spravovány, účelně využívány a zpřístupněny lidu pro poučení, obohacení jeho estetického cítění a podněcování k tvořivé práci.

Paragraf 2, říká, že „muzea a galerie jsou ústavy, které na základě průzkumu, případně vědeckého výzkumu plánovitě shromažďují, odborně spravují a vědeckými metodami zpracovávají sbírky hmotného dokladového materiálu o vývoji přírody a společnosti, o uměleckém tvoření nebo jiném druhu lidské činnosti a využívají sbírek ke kulturní a osvětové činnosti.“

Paragraf 3 popisuje vztah muzeí k vědě a popisuje prostředky, kterými muzea a galerie mohou a mají plnit své poslání. „Muzea a galerie přispívají k rozvoji vědy, vytváří nezbytné předpoklady pro svou osvětovou činnost a účinně napomáhají kulturnímu a hospodářskému rozvoji tím, že a) provádějí soustavný průzkum, popřípadě vědecký výzkum ve svém oboru; b) soustavně sbírají doklady o vývoji přírody a společnosti, ... uměleckém tvoření nebo jiných druzích lidské činnosti (předměty muzejní hodnoty) s příslušnou dokumentací; c) odborně uchovávají, konzervují a restaurují muzejní sbírky; d) vedou evidenci sbírek a odborně, popřípadě vědecky je zpracovávají.“ Svě poslání měla muzea plnit výstavami, publikační činností, přednáškami atd. Pro zajímavost uvádíme formulace konkrétních forem činnosti muzeí a galerií. Dle znění zákona měla muzea a galerie a) objasňovat zákonitosti vývoje přírody a společnosti, uměleckého tvoření nebo jiného druhu lidské činnosti a tak přispívat k výchově občanů v duchu vědeckého světového názoru; b) podílet se na zvyšování všeobecného i odborného vzdělávání občanů, popularizovat výsledky vědecké práce svých oborů a propagovat úkoly výstavby socialismu; c) pečovat na základě soustavného poznávání své oblasti o rozvoj vlastivědné práce, názorným objasňováním a zdůrazňováním pokrokových tradic upevňovat socialistické vlastenectví a proletářský intencionalismus; d) rozvíjet estetickou výchovu, přispívat k rozvoji socialistické kultury, umělecké tvorby a zvyšovat kulturní úroveň občanů. K provázanosti muzeí a galerií s vědou je řečeno, že vědecký výzkum mají konat ve spolupráci s příslušnými vědeckými ústavy akademie věd.

Podívejme se nyní na nový muzejní zákon č. 122/200Sb. V paragrafu č. 1 je definován předmět právní úpravy. Zákonem se stanoví podmínky ochrany sbírek, uchováva-

ných zejména v muzeích a galeriích, stanoví se podmínky a způsob vedení evidence sbírek muzejní povahy, práva a povinnosti vlastníků sbírek muzejní povahy a sankce za porušení stanovených povinností. Paragraf č. 2 vymezuje základní pojmy: 1. Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy; tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností; 2. Sbírkovým předmětem je věc movitá nebo nemovitost nebo soubor těchto věcí, a to přírodnina nebo lidský výtvor.

Paragraf č. 3 je věnován Centrální evidenci sbírek, kterou nový zákon zavádí. Zákon říká, že Centrální evidenci sbírek (dále CES) vede Ministerstvo kultury ČR, do ní zapisuje sbírky, jejichž vlastníkem je Česká republika nebo územní samosprávný celek. Sbírkou ostatních vlastníků se do centrální evidence zapíše, jestliže o tom rozhodne ministerstvo na základě žádosti vlastníka sbírky. (3) Ministerstvo zapíše do centrální evidence pouze sbírku, která se trvale nachází na území České republiky a která obsahuje nejméně 5 sbírkových předmětů. (4) Centrální evidence je veřejnosti přístupným informačním systémem. Údaje o vlastníkově sbírky a místě uložení sbírky, není-li jím Česká republika nebo územní samosprávný celek, lze zájemci sdělit jen se souhlasem vlastníka sbírky. Ve 4. až 6. Paragrafu je řešeno, jakým způsobem jsou předměty zapisovány do CESu. Je zde uvedeno, že o zařazení rozhoduje Rada pro centrální evidenci sbírek a jaké dokumenty jsou vyplňovány, jaké údaje apod.

Paragraf č. 8 řeší odpisy předmětů nebo celých sbírek z Centrální evidence sbírek. Podrobněji odpisy předmětů komentujeme dále v textu. Ochrana sbírek je předmětem paragrafu č. 9. Vlastník sbírky zapsané v centrální evidenci je povinen zajistit ochranu sbírky před krádeží a vloupáním; zajistit ochranu sbírky před poškozením, zejména nepříznivými vlivy prostředí; zajistit preparaci, konzervování a restaurování sbírky, je-li to třeba k jejímu trvalému uchování.

Paragraf č. 9 také řeší podobu sbírkové evidence, která má obsahovat tyto údaje: 1. Název a stručný popis jednotlivých sbírkových předmětů, popřípadě materiál, z něhož jsou vyrobeny, rozměry, hmotnost, časové zařazení, datum získání, identifikace autora nebo výrobce a další identifikační znaky, 2. Označení území, z něhož sbírkové předměty pocházejí, je-li známo, 3. Způsob a okolnosti nabytí jednotlivých sbírkových předmětů (například sběr, dar, dědictví, koupě), 4. Stav sbírkových předmětů, 5. Evidenční čísla jednotlivých sbírkových předmětů, 6. Označení archiválií.

Následující paragraf říká, že vlastník sbírky zapsané do centrální evidence má právo na a) odbornou pomoc, jíž jsou mu povinny bezplatně poskytnout organizace státu nebo územního samosprávného celku určené ministerstvem, b) služby, jež jsou mu povinny za úplaty poskytnout organizace státu nebo územního samosprávného celku určené ministerstvem. (2) Odborná pomoc podle odstavce 1 písm. A) zahrnuje odborné určení sbírkových předmětů a jejich třídění, odborné určení vhodných podmínek

a způsobu ukládání, uchovávání nebo vystavování sbírek a sbírkových předmětů včetně určení vhodných podmínek prostředí jejich uchovávání, revizi sbírek z hlediska potřeby preparace, konzervování nebo restaurování, poradenskou činnost týkající se evidence, inventarizace nebo vývozu sbírkových předmětů do zahraničí. Služby podle odstavce 1 písm. B) zahrnují preparaci, konzervování a restaurování.(3) Vlastníku sbírky zapsané do centrální evidence mohou být poskytnuty z veřejných prostředků účelově určené příspěvky na a) vybavení objektů, kde je sbírka umístěna, zabezpečovacími a protipožárními systémy, b) preparaci, konzervování a restaurování sbírkových předmětů, c) pořizování registru ohrožených sbírkových předmětů a dalších registrů sloužících ke zmírnění následků krádeží a k operativní evidenci sbírkových předmětů, d) instalaci expozic a výstav, e) zpřístupnění expozic a výstav osobám s omezenou schopností pohybu a orientace, nebo f) plnění opatření vyplývajících z mezinárodních smluvních závazků České republiky, které se týkají ochrany, uchovávání a prezentace sbírek. (4) Poskytnutí příspěvku podle odstavce 3 může být podmíněno lhůtou, během níž vlastník sbírky podá návrh na zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci. Podá-li vlastník sbírky návrh na zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci před uplynutím této lhůty, je povinen vrátit orgánu, který mu příspěvek poskytl, poměrnou část tohoto příspěvku. (5) Česká republika a územní samosprávné celky u sbírek a sbírkových předmětů, které vlastní, dbají o plnění povinností, stanovených tímto zákonem vlastníky, a pečují o rozmnožování sbírek. Sbírkou soustřeďují zejména v jimi zřízených muzeích a galeriích. (6) Muzeum získává, shromažďuje, trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává přírodniny a lidské výtvořiny, umožňuje jejich veřejné užívání, zkoumá prostředí, z něhož jsou tyto přírodniny nebo lidské výtvořiny získávány, a poskytuje služby výchovné a vzdělávací pro studijní a vědecké účely. Galerie je muzeum specializované na sbírky výtvarného umění.

Vývoz sbírek do zahraničí je ošetřen paragrafem č. 11. Sbírkou nebo jednotlivé sbírkové předměty zapsané v centrální evidenci lze vyvážet z území České republiky pouze z důvodů vystavování, preparace, konzervování, restaurování nebo vědeckého zkoumání, a to na dobu určitou a na základě povolení ministerstva. (2) Ministerstvo vydává povolení na základě žádosti vlastníka sbírky. Žádost o vydání povolení podává vlastník sbírky na předepsaném tiskopisu, jehož vzor je uveden v prováděcím právním předpise. (3) Ministerstvo vydá povolení pouze tehdy, jestliže vývoz neohroží fyzickou podstatu sbírky, popřípadě jednotlivých sbírkových předmětů a jsou-li poskytnuty dostatečné právní záruky pro její vrácení do České republiky. Dále je řečeno, jaké tiskopisy k vývozu vlastník musí obdržet od ministerstva kultury, na jak dlouho lze předměty vyvézt, kdy je nelze vyvézt a jaká je v tomto případě úloha Celních úřadů.

Inventarizace sbírek je řešena v paragrafu č. 12. Blíže se inventarizaci věnujeme níže. § 13 a 14 definují, kdo provádí kontrolu výše uvedených právních ustanovení

a jaké jsou sankce za porušení zákona. Kontrolu dodržování povinností stanovených tímto zákonem provádí ministerstvo, které také stanoví výše sankcí, jež zákon výslovně vyjmenovává. Např. Ministerstvo kultury může uložit vlastníku sbírky pokutu za porušení povinností stanovených v § 7 odst. 1, v § 9 odst. 1 písm. F), g), k), l) a m) a v § 12 odst. 6 až do výše 100 000 Kč. Za opakované porušení povinností stanovených v § 9 odst. 1 písm. c), d), e), h), i), j) a n) může ministerstvo uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 2 mil. Kč. Porušení povinností stanovených v § 9 odst. 1 písm. c), d), e), h), i), j) a n) se považuje za opakované, pokud se ho vlastník sbírky dopustil v době do 1 roku od právní moci rozhodnutí, jímž mu za ně byla uložena pokuta. Pokutu může uložit i organizaci, která spravuje sbírky a sbírkové předměty, které jsou ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku. (6) Pokutu lze uložit do 1 roku ode dne, kdy se ministerstvo dozvědělo o porušení povinnosti, nejdéle však do 3 let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo. (7) Pokuty vybírá a vymáhá ministerstvo, přitom postupuje podle zákona o správě daní a poplatků. (8) Pokuty jsou příjmem státního rozpočtu.

SOUVISEJÍCÍ ZÁKONNÉ NORMY PRO OBLAST OCHRANA MOVITÉHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ, MUZEA A GALERIE:

- Zákon o Národní galerii v Praze
č. 148/1949 Sb.
- Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 483/2004 Sb., zákona č. 203/2006 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 142/2012 Sb. a zákona č. 303/2013 Sb.
č. 122/2000 Sb.
- Vyhláška Ministerstva kultury, kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění vyhlášky č. 96/2013 Sb.
č. 275/2000 Sb.
- Zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění zákona č. 122/2000 Sb., zákona č. 80/2004 Sb. a zákona 281/2009 Sb. a zákona č. 142/2012 Sb.
č. 71/1994 Sb.
- Zákon o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, ve znění zákona č. 180/2003 Sb. a zákona č. 281/2009 Sb.
č. 101/2001 Sb.
- Zákon o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství, ve znění zákona č. 281/2009 Sb.
č. 214/2002 Sb.

PROVÁDĚNÍ AUTORSKÉHO ZÁKONA

- Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., zákona č. 61/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 168/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 153/2010 Sb., zákona č. 424/2010 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 18/2012 Sb., zákona č. 496/2012 Sb., zákona č. 156/2013 Sb. a zákona č. 303/2013 Sb.
č. 121/2000 Sb.
- Zákon o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zákona č. 121/2000 Sb.
č. 237/1995 Sb.
- Vyhláška, kterou se zrušují některé vyhlášky Ministerstva kultury
č. 386/2000 Sb.
- Vyhláška, kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraňných nosičů záznamů a výše paušálních odměn, ve znění vyhlášky č. 408/2008 Sb.
č. 488/2006 Sb.

FINANCOVÁNÍ KULTURY

- Zákon ČNR o Státním fondu kultury České republiky, ve znění zákona č. 482/2004 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 424/2010 Sb., zákona č. 465/2011 Sb. a zákona č. 239/2012 Sb.
č. 239/1992 Sb.
- Zákon o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 227/2009 Sb.
č. 203/2006 Sb.
- Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 177/2013 Sb.
č. 428/2012 Sb.
- Vyhláška o stanovení vzoru formuláře pro předkládání údajů z účetnictví o věcech vydaných podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi
č. 383/2013 Sb.
- Sdělení Ministerstva kultury o uzavření smluv o vypořádání mezi Českou republikou a Apoštolskou církví, Církví adventistů sedmého dne, Církví bratrskou, Církví československou husitskou, Církví řeckokatolickou, Církví římskokatolickou, Českobratrskou církví evangelickou, Evangelickou církví augsburského vyznání v České republice, Evangelickou církví metodistickou, Federací židovských obcí v České republice,

Jednotou bratrskou, Luterskou evangelickou církví a. v. v České republice, Náboženskou společností českých unitářů, Pravoslavnou církví v českých zemích, Slezskou církví evangelickou augsburského vyznání a Starokatolickou církví v České republice č. 55/2013 Sb.

VĚCI VŠEOBECNÉ A ORGANIZAČNĚ SPRÁVNÍ

- Zákon ČNR o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR, ve znění pozdějších předpisů.
č. 2/1969 Sb.
- Zákon ČNR, kterým se zrušují některé právní předpisy z odvětví kultury
č. 165/1992 Sb.
- Nařízení vlády o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění nařízení vlády č. 98/2006 Sb. a nařízení vlády č. 126/2009 Sb.
č. 5/2003 Sb.

Další zákony

- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 364/1999 Sb., kterým se upravuje součinnost orgánů státní správy s obcemi při zajišťování povinností obcí podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Usnesení vlády č. 875/2000 z 6.9. 2000 o Metodickém pokynu ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy při zajištění práva fyzických a právnických osob na poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Kontrolní otázky:

Jaké legislativní normy ovlivňují české muzejnictví?

Jaké základní činnosti vykonává muzeum?

3.3 EVIDENCE SBÍREK MUZEJNÍ POVAHY

Každé muzeum se pomocí sbírkotvorné činnosti snaží získávat prostředky ke své osvětové, kulturní, vzdělávací a vědecké činnosti. K tomu je nutné vést i záznamy o získaných předmětech z důvodu správního (tvoření fondu) i odborného (odborné posouzení sbírky). Muzejní dokumentace je ve vlastním slova smyslu specifická činnost prováděná ve veřejném zájmu a spočívající v plánovaném a systematickém soustředování dokladů o vývoji přírody, společnosti nebo lidské činnosti. Provádí se systematicky specificky muzejním způsobem a jejím výsledkem jsou muzejní fondy.

Názory na dokumentaci prošly svým vlastním vývojem. V počátečních fázích vývoje muzeí vedli dokumentaci převážně amatérští pracovníci a vznikaly více či méně dílčí soupisy sbírkového fondu bez jednotné formy.

Nově založený oborový Svaz československých muzeí se od roku 1919 pokoušel zavést jednotný způsob inventarizace a katalogizace. V roce 1921 vydal jednotný formulář pro muzejní inventář. Získal knižní podobu a měl být vedený v chronologické řadě s rozlišením inventárních oddělení. Zároveň Svaz vyslovil požadavek na vedení oborových katalogů s rozpisem na lístky ve formátu 13 x 20 cm.

V roce 1944 vydal Svaz Československých muzeí „Návod k inventarizaci musejních sbírek“, jehož autor F. Svoboda v úvodu říká, že *„Nejdůležitějšími písemnostmi řádné musejní správy jsou inventář a katalog sbírek. Oba zápisy, inventář i katalog, jsou formálně soupisy sbírkových předmětů, a proto se často zaměňují. V podstatě jsou to dva soupisy zcela odlišné, protože inventář slouží potřebám majitele sbírek, kdežto katalog potřebám vědecké práce.“* Muzea měla vést inventář jako právoplatný doklad se soupisem všech majetkových kusů. Doporučeno bylo vedení jednoho inventáře pro sbírky a jiného k soupisu svěřeného majetku a zařízení. Katalog byl chápán jako soupis potřebných dat pro vědecké zpracování předmětu uloženého ve sbírkách. Mohl být zpracován na lístcích nebo se informace přepsala do sloupce „Poznámka“ v inventáři.

Na základě muzejního zákona č. 54/1959 Sb. byla evidence sbírkových předmětů vedena podle Směrnice pro správu, evidenci a ochranu sbírek v muzeích a galeriích č. j. 12983/83 – VI/3. Evidenci podléhaly všechny sbírkové předměty ve správě muzeí a galerií. Kládl se důraz na *„zajištění identity předmětu s vyloučením jeho záměny s předmětem podobného vzhledu. Sbírkky se evidovaly podle počtu, nikoliv podle ceny. Požadavek zněl, aby evidence byla úplná a přesná, zápisy přírůstků a úbytků ověřeny původními doklady o změnách. Všechny doklady byly uloženy trvale jako součást evidence. Evidence se provádí od té doby a) chronologicky v knize přírůstků a v knize úbytků b) systematicky v lístkovém katalogu.“*

Zde se poprvé hovoří o přírůstkové knize a také o I. a II. stupni evidence. Prvním stupněm se rozumí zápis do přírůstkové knihy, kam se měly zapisovat všechny nově

přijaté sbírkové předměty s odkazy na písemné doklady o nabytí. Každý zapsaný předmět získal přír. číslo sestavené z čísla pořadového lomeného posledním dvojčíslím roku přijetí do sbírky. Na tuto knihu měla navazovat kniha úbytků a výpůjček. Účel obou knih je zřejmý již ze samotného názvu a proto jej dále nerozvádíme.

Do II. stupně evidence se předmět zapisoval až po ošetření a odborném posouzení. Přír. číslo se doplnilo inventárním a to se poznamenalo do Přír. knihy pro kontrolu katalogizace fondu. Výsledkem zápisu do II. stupně byly trojdílné katalogové lístky. Tato směrnice dřívější evidenční zápisy prohlásila i nadále za platné a doporučila jejich postupné přepsání na katalogové lístky.

Centrální evidence sbírek – CES

Nový muzejní zákon č. 122/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 zavádí nový pojem v evidenci sbírek a to tzv. Centrální evidenci sbírek, vedenou na MK ČR. Zároveň se zákon vyjadřuje k otázce sbírkové evidence. V § 9/1 písmeno d) říká, že vlastník sbírky zapsané do CES je povinen „vést sbírkovou evidenci, která obsahuje tyto záznamy: 1. název a stručný popis jednotlivých sbírkových předmětů, popřípadě materiál, z něhož jsou vyrobeny, rozměry, hmotnost, časové zařazení, datum získání, identifikace autora nebo výrobce a další identifikační znaky. 2. označení území, z něhož sbírkové předměty pocházejí, je-li známo. 3. způsob a okolnosti nabytí jednotlivých sbírkových předmětů (např. sběr, dar, dědictví, koupě). 4. stav sbírkových předmětů. 5. evidenční čísla jednotlivých předmětů. 6. označení archiválií, jsou-li součástí sbírky.“ Metodický pokyn v článku III. dodává, že zákon umožňuje vést pouze chronologickou evidenci u méně než 3001 předmětů. Ta je vedena opět v přírůstkové knize nebo na svázaných tiscích ze zálohové databáze počítače. Podoba přír. čísla je nově definována. Má být sestaveno z pořadového čísla lomeného celým rokem přijetí do sbírky.

Systematická evidence je vedena v inventárních knihách, na katalogizačních listech nebo lze použít tiskový výstup ze zálohové databáze počítače. Po datu zápisu předmětů do CES se musí začít do tří let vést i systematická evidence u nových akvizic, není tedy povinností u akvizic získaných před datem zápisu do CES doplnit je o systematickou evidenci.

Novým pojmem v zákoně je CES – Centrální evidence sbírek. Jedná se o centrálně vytvářený seznam sbírkových předmětů v muzeích, jejichž vlastníkem je Česká republika, územní samosprávný celek a po posouzení ministerstva kultury i další vlastníci. Cílem tohoto projektu je vytvoření informačního veřejnosti přístupného systému s údaji o vlastníkově sbírky a výčtem inv. nebo přír. čísel v jeho sbírkách, poř. s rozlišením druhů jeho podsbírek. Není možné z tohoto seznamu získat detailnější pohled na sbírku, protože se uvádí pouze číselné řady bez označení, o jaký předmět se jedná. Je zde možné získat jen přehled o počtu předmětů, ne o jejich charakteru.

Současná muzejní dokumentace sbírek se opírá o nový zákon o ochraně sbírek muzejní povahy č. 122/2000 Sb. Do 12. května 2002 měla muzea přihlásit své sbírky do CES – centrální evidence sbírek, kterou vede ministerstvo kultury. Podle zákona č. 122/2000 Sb. lze vést sbírkovou evidenci v knihách nebo v počítači, ale za předpokladu, že tiskové výstupy budou svázané do podoby knihy, aby je nebylo možné kdykoliv měnit. Protože však nelze každý nový list přivazovat ke stávajícím, je i nadále nutné vést evidenci dvojí.

Centrální evidence sbírek – CES je veřejně přístupným seznamem sbírek, vypovídajícím o bohatosti významné části movitého kulturního dědictví v České republice. CES je plným přehledem muzeí a galerií zřizovaných Českou republikou, kraji nebo obcemi a nikde jinde nezveřejněným seznamem jejich sbírek, stručně charakterizovaných, informací o oborech, v nichž muzea a galerie provádějí sbírkotvornou činnost, informací o tom, kterým sbírkám jsou nebo mohou být poskytovány dotace z veřejných rozpočtů; je i informací o řadě dalších sbírek, jejichž vlastníky jsou jiné právnické a fyzické osoby. CES je veřejnosti přístupným informačním systémem – seznamem sbírek, které jsou spravovány podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.

CES je postupně doplňován obrazovými informacemi o sbírkách, jednotlivých sbírkových předmětech, o muzeích a galeriích, případně odkazy na další stránky. Do centrální evidence sbírek jsou zapsány všechny sbírky ve vlastnictví státu, krajů a obcí a jiných právnických a fyzických osob, pokud se jejich vlastníci rozhodli o zápis požádat. V seznamu sbírek zapsaných v CES jsou tyto údaje:

- název sbírky
- údaje o vlastníkovi sbírky
- údaje o správci sbírky, kterým je většinou muzeum nebo galerie (muzeum výtvarného umění)
- oborové, samostatně evidované, části („podsbírký“), které sbírku tvoří
- charakteristiku každé „podsbírký“, která obsahuje:
- označení území, z něhož „podsbírký“ převážně pochází
- jaké časové období „podsbírký“ převážně dokumentuje a stručnou historii „podsbírký“
- jaké druhy předmětů a materiálů jsou v „podsbírký“ zejména zastoupeny
- označení, zda součástí „podsbírký“ jsou kulturní památky nebo archiválie

Údaje čerpány ze stránky <http://ces.mkcr.cz/cz/ces.php>.

3.3.1. Evidence sbírek muzejní povahy pomocí programu DEMUS

Pro správu a odbornou činnost muzea se používá specificky muzejní dokumentace. Dnes lze zpracovávat – evidovat a inventarizovat – muzejní sbírky také za pomoci několika počítačových programů: AISM, Demus, Bach. Počátky těchto programů leží už v 80. letech 20. stol. Od r. 1988 začalo oddělení informatiky Moravského zemského muzea vytvářet program AISM – automatizovaný informační systém muzeí. Tvůrcem programu je Ing. Zdeněk Lenhart.

Program pracoval v prostředí dBase IV na MS DOS a každá jeho verze byla vytvářena pro potřeby jednoho konkrétního muzea, přesně podle požadavků odborných pracovníků a od roku 1988 byl dodán asi do 70 muzeí v ČR.

Vývoj systému AISM dokončilo pracoviště informatiky MZM v roce 1995, kdy se na popud AMG a s finanční podporou Ministerstva kultury ČR a v souladu s doporučením CIDOC ICOM započalo s vývojem jednotného muzejního systému – Demus. Jeho cílem byl počítačový program pro dokumentaci muzejních sbírek ovšem jako kvantitativně vyšší alternativa ke katalogizačním kartám a přírůstkové knize.

Po konzultaci s mnoha počítačovými odborníky se tvůrci rozhodli použít nové počítačové prostředí Access, které se v té době zdálo být progresivní a pružné. Ovšem dnešní situace tomuto předpokladu neodpovídá.

První verze byla dána ke zkušebnímu užití v lednu r. 1996. Nejprve jen modul DEMUS – Přírůstková kniha s adresářem. Ten byl postupně ještě několikrát přepracován až do dnešní podoby Demus-Evidence. Současně se pokračovalo ve vývoji oborových modulů systematické evidence a později také obecného modulu určeného především malým muzeím. V r. 1996 byl zveřejněn první oborový modul Demus – Výtvarné umění.

Samotný program Demus byl několikrát zdokonalen a tak se v muzeích vyskytují verze: DEMUS, Demus 99 a Demus 01. Každá nová verze programu Demus navazuje na starší systém AISM, ISO SEUD a od r. 2001 je vyřešen i převod čísel do CES pomocí programu CESík. Mimo toho je možné exportovat a importovat data ve všech běžných databázových formátech a každá nová verze umí přebírat data uložená ve starších verzích, což je pro muzejní pracovníky velmi podstatná vlastnost.

Demus dokáže řešit i evidenci zápůjček, depozitární seznamy, odkazy na publikace, konzervátorskou dokumentaci a další specifické muzejní agendy. Textovou dokumentaci sbírkových předmětů lze doplnit obrázky, případně audio či videosekvencí.

Podoba formuláře není zcela fixní, každý pokročilejší uživatel si zvládne upravit chování základního formuláře podle svých požadavků. To samé platí o tiskových výstupech. Nejčastěji používané tiskové výstupy jsou zabudovány, ale další tiskové sestavy si

může za pomoci návodu vytvořit každý sám (nebo správce programu v muzeu), protože součástí Demus je i podrobná nápověda ke každé situaci a řada praktických návodů na řešení případných kolizí.

Demus ovšem není možné užívat jako universální program. Nelze jeho pomocí zpracovávat texty, kreslit, editovat obrázky nebo mapy a nelze jej využít pro práci s internetem. Data vložená do Demus lze využít pouze k muzejní dokumentaci, pro prezentaci a odborné zpracování sbírek.

Program Demus pracuje v tak zvaných modulech. Pro všechny je společný modul Demus-Evidence, na který navazuje buď obecný modul Demus-Katalog nebo jednotlivé specializované oborové moduly. Ty byly vytvářeny za spolupráce oborových komisí AMG a modul Výtvarné umění byl konzultován také s Radou státních galerií. Ovšem, vzhledem ke znění nového muzejního zákona č. 122/2000 Sb., bylo nutné upravit některé parametry modulu Demus-Evidence a pozměnit provázanost jednotlivých polí mezi Demus-Evidence a Demus-Katalog.

Demus je složen ze dvou modulů vzájemně mezi sebou přebírajících informace. Základní modul Demus-Evidence je určen ke shromažďování informací z chronologické evidence, tzv. evidence prvního stupně, a ke sběru dat z ostatních sbírkových modulů. Je dodáván automaticky s každým sbírkovým modulem. Tím může být Demus-Katalog, univerzální aplikace pro všechny sbírky, nebo ostatní specializované moduly.

Modul Katalog je universální aplikací určenou především malým muzeím ke zpracování různorodých sbírek. Je sestaven tak, aby pokrýval i potřebu odborných pracovišť, pro něž se specializované katalogy teprve připravují. OI MZM garantuje, že bude možné přenášet bez problémů data z Demus-Katalog do připravovaných oborových modulů.

Podle údajů oddělení informatiky MZM, zveřejněných na webových stránkách, jsou již vytvořeny tyto specializované moduly: Výtvarné umění od 1. 12. 1996 první (poslední verze 2007), Fotoarchiv od 17. 7. 2000 (poslední verze 2012), Botanika od 25. 5. 1998 (poslední verze 2007), Zoologie od 13. 11. 1997 (poslední verze 2007), Entomologie od 16. 9. 1998 (poslední verze 2007), Archeologie (2008), Historie 2005 (2012), Geologie 2004 (2007), Konzervátorsko-restaurátorský modul od 30. 6. 2006 (2008).

Součástí Demus je také adresář muzeí a galerií ČR, seznam států, katastrů a okresů ČR a různé slovníky a číselníky v závislosti na daném oboru. Některé slovníky jsou fixní, jiné si vytváří či doplňuje dle svých potřeb uživatel sám.

Vložená data se využívají při zpracovávání sbírky v Demus-Katalog, kde se přírůstková čísla sváží s inventárními a v opětovném kolotoči přenosu dat zanesou do Evidence. Odtud se mohou (přír. nebo inv. čísla) pomocí modulu CESík vložit do žádosti o zápis do CES.

Před vstupem do obou modulů (Evidence nebo Katalog) se musí každý uživatel přihlásit zadáním hesla příslušného jeho právům. Demus rozlišuje čtyři kategorie práv: správce, lepší uživatel, obyčejný uživatel a host, ale lze si vymyslet i jiná. Nejvyšší práva jsou vyhrazena pro správce. Ten se hlásí jako „s“ nebo „S“. Může s daty dělat vše, měnit nebo rušit formuláře, sestavy, makra a moduly. Může také vytvářet i jiné formuláře, sestavy a tabulky.

Pro lepšího uživatele je určeno „Lepší“ , „L“ nebo „l“. Ten smí měnit a rušit data, nemůže měnit formuláře, sestavy a tvořit nové.

Pro obyčejného uživatele je pouhé „Uživatel“ „U“ nebo „u“. Může přidávat data, filtrovat, tisknout, exportovat, ale nemůže je rušit.

Minimální práva jsou udělena na jméno „Host“, který si smí data pouze prohlížet.

Chování počítačového programu a jeho možnosti je nejlépe představit na skutečném počítači. Pro naši orientaci jsou zde vypsány základní údaje o jednotlivých možnostech programu. Údaje jsou vázány k programu Demus99, v menší míře pro program Demus01. Vedle tohoto programu mohou muzea využívat i komerční produkty. K hojně zastoupeným programům patří tzv. BACH.

Jedná se o program VadeMeCum, vytvořený soukromou softwarovou firmou Bach systems .s.r.o., pomocí kterého lze snadným způsobem přistupovat k různým informacím uloženým v informačních systémech muzea. Základem systému je otevřená architektura umožňující do datového skladu importovat libovolné datové zdroje. Ty jsou následně zařazeny dle připravené hierarchické struktury a následně fulltextově indexovány tak, aby s nimi bylo možno pracovat za pomoci běžného internetového prohlížeče. Pomocí běžného procházení nebo prostřednictvím fulltextového vyhledávání pak lze snadno získat z centrálního datového skladu všechny dostupné informace.¹⁴

DEMUS99

Modul Evidence

Vlastní Modul Evidence je sestaven z formulářů PřírKniha, Inventář a Adresář.

1. INVENTÁŘ: je určen pouze pro čtení. Data se importují z oborových modulů, v našem případě z formuláře Sbírký v Demus-Katalog. V horní části se zobrazí poslední importovaná podoba záznamu a dole je zobrazena historie změn záznamu v podobě tabulky s příslušným inv. číslem.

2. ADRESÁŘ: je dodáván s předdefinovaným soupisem adres a telefonních čísel

¹⁴ Viz <http://www.bach.cz/o-spolecnosti.html>. Přístup dne 22. 4. 2014.

všech muzeí v ČR. Každé nové jméno zadané do kterékoliv tabulky modulu se po potvrzení hlášky zapíše do tohoto formuláře, nebo jej lze ručně doplňovat.

3. **PŘÍRKNIHA**: tento formulář je v tomto modulu nejdůležitější. Vyplňuje jej pouze správce a po vyplnění údajů se celá PřírKniha převede do PřírKniha v modulu Demus-Katalog. Lze ovšem pracovat přesně obráceně. Při zápisu dat do formuláře Sbírký v modulu Demus-Evidence se každé nové přír. č. zapíše do zkráceného formuláře PřírKnihaa při přenesení dat do Demus-Evidence-Inventář se přenesou i nová data pro přírůstkovou knihu, kterou pak musí správce ručně zkontrolovat. Tato informace je totiž zobrazena v poli Vzkaz, které se musí před každým transportem záznamu vyprázdnit. Čísla uvedená v závorkách udávají rozsah pole.

FORMULÁŘ PŘÍRKNIHA

PřírČ – (10) zapisuje se přír. číslo v klasické podobě lomené posledním dvojčíslím u předmětu získaných do r. 2000 a u mladších akvizic lomené celým letopočtem, vzhledem k přípisu MK ČR č. 563/2000 k zákonu č. 122/2000 Sb.

DatAkv – datum získání předmětu, pokud není známo celé, doplní se k letopočtu podle doporučení oddělení informatiky MZM datum 1. ledna v podobě: 1.1.

NázevAkv – (255) výstižný popis předmětu slovy.

PočetAkv – počet kusů pod tímto přír. číslem.

ZpAkv – podle předem zadané tabulky se vybere označení příslušného zp. akvizice.

CenaAkv – vyplní se pouze v případě koupě.

MěnaAkv – (3) viz výše.

DoklAkv – (20) slouží k zanesení čísla dokladu o nabytí předmětu.

PředMaj – (13) udává ve zkrácené podobě jméno osoby, které předmět patřil. Data zde uvedená se váží na tabulku Adresář a nová se do ní automaticky zapisují. Kompletní data se pak přepíší do pole PředMajSlovy. Pokud jsme v poli PředMaj údaj nevyplnili, napíšeme zde adresu a jméno majitele. Toto pole není propojeno s Adresářem.

LokAkv – (50) název lokality, ze které předmět přišel do sbírek. Váže se na tabulku Lokalita.

LKCAkv – (30) zde je poznamenáno místo uložení předmětu, většinou se používá systém označující depozitární prostory číselno-písmenným kódem.

Získal – (13) udává jméno toho, kdo předmět získal pro muzeum.

ZapsAkv – (13) sem se poznamenává ve zkrácené podobě jméno toho, kdo poprvé zapsal údaje do Přír. knihy a váže se na tabulku Adresář.

DatZAkv – udává datum prvotního zápisu do Přír. knihy.

ProtNK – (10) číslo protokolu nákupní komise

DatRevAkvdDat – datum kontrolní revize předmětu, používá se jen pro ty předměty, které dosud nebyly zkatalogizovány.

PozAkvd – (255) poznámky k charakteru akvizice, např. o aukcích, cenách, dataci apod.

Pozn – (255) ostatní zajímavé údaje nejrůznějšího typu.

Ozn – pole pro označení některých záznamů pro filtrování před tiskem apod.

Vzkaz – toto pole je určeno pro případné poznámky. Pro editaci do Demus-Katalog musí být pole prázdné. Toto pole se také naplní při nesrovnalosti některých údajů získaných při editování údajů z Demus-Katalog. Případné nesrovnalosti se musí ověřit a ručně opravit.

InvČísln – poklepáním se zobrazí seznam všech inv. č. odvozených od tohoto přír. č. až po editaci alespoň jedné karty z Demus-Katalog.

Pořadí – počítač přiřazuje záznamu číslo podle pořadí, jak byl zapsán.

Musíme zdůraznit, že je nutné vložená data přehrát v tzv. kolečku do dalších modulů: z Demus-Evidence do Demus-Katalog a pak zpět do Demus-Evidence. Jedině tak dojde ke kompletaci dat.

Formulář PříKniha v modulu Demus-Evidence slouží i pro přenášení dat do formuláře v programu CESík. Před tím je ovšem nutné přenést informace ze všech oborových modulů, v našem případě z Demus-Katalog, s inventárními čísly do Demus-Evidence a označit pomocí filtru nebo ručně příslušné záznamy.

MODUL KATALOG

Aplikace Katalog je určena všem muzeím pro rychlé počáteční převedení dat o sbírkách do počítačového programu Demus, ale hlavně všem menším muzeím pro odborné zpracování jejich různorodého fondu.

Vychází ze Směrnice CIDOC pro údaje o sbírkových předmětech (ICOM-CIDOC), interního materiálu MZM „Zásady pro tvorbu aplikací DEMUS“, oborové aplikace AISM (MZM Brno) a oborové aplikace DEMUS (MZM Brno).

Metodický pokyn k zákonu č. 122/2000 Sb. uvádí v článku III/1) „Zákon umožňuje vést u sbírek čítajících do 3001 věcí movitých nebo méně než 11 věcí nemovitých pouze jeden typ evidence, tj. buď evidenci chronologickou nebo systematickou. Protože však muzeum své sbírky nejen eviduje, ale i zpracovává, je postupné doplňování systematické evidence nezbytnou součástí tohoto odborného zpracování sbírek. Záznamy jsou vedeny buď ručně, dokumentním inkoustem nebo... ze zálohové databáze počítače. .. evidenční čísla tvoří souvislou číselnou řadu...“ Dále je zde řečeno, že se sbírkové předměty, získané po datu zápisu sbírky muzea do CES, musí do tří let zkatalogizovat.

Z těchto výše uvedených požadavků zákona vyplývá fakt, že se staré sbírky nemusí katalogizovat, ale od data zápisu do CES už musí muzeum nově nabyté předměty odborně zpracovat.

Modul Demus-Katalog je určen k vedení tzv. systematické evidence, tedy pro odborné zpracování sbírkových předmětů. Aby došlo k definitivní kompletaci dat o sbírkovém předmětu, musí správce informace editovat do modulu Demus-Evidence.

Základem modulu Demus-Katalog jsou tabulky Sbírkový, PřírKniha, InvŘady, ZpAki-zice, Stav, Fondy, Předměty, Lokality, Oblasti, Katastry, Okresy, Státy, Materiály, Techniky, Rozměry, Osobnosti, TypyDok a Adresář.

Formulář PřírKniha, ZpAkvizice a Stav jsou fixní a nelze je měnit. Ostatní se doplňují při zápisu informací do formuláře Sbírkový nebo si je může správce naplnit potřebnými daty napřed.

FORMULÁŘ SBÍRKY

Formulář Sbírkový obsahuje vždy jeden záznam pro každý sbírkový předmět, přesněji pro jedno inv. číslo. Stránka formuláře je rozdělena do polí, která se vyplní za pomoci roletové nabídky z navazujících formulářů nebo do této nabídky průběžně dopisujeme i jiné možnosti. Některá pole lze vyplnit libovolným textem o určité maximální délce, ta je uvedena před popis funkce pole do závorky. Vstoupit do nového nevyplněného formuláře lze po odklepnutí hlášky „Nový záznam OK“ nebo na dolní liště kliknutím na hvězdičku vpravo od počítačidla.

Formulář obsahuje tato pole:

Ozn – slouží pro označování záznamů pro filtraci nebo práci.

InvČ – v Demus99 inv. číslo tvoří několik položek: **StátSpr**, **Správce**, **Odd**, **Řada**, **PočČ** a **Lomení**. Do dalších záznamů se tato pole, po vyplnění prvního, kopírují automaticky. V případě tisku katalogizační karty se tiskne inv. č. v klasické podobě. Inv. číslo je pořadové číslo, např. 56, A56, A56/a nebo A56/1.

O podobě inv. čísla hovoří Vyhláška Ministerstva Kultury k zákonu č. 122/2000 Sb. Podmínkou správného čísla je jeho jedinečnost v rámci instituce. Proto je možné inv. číslo napsat několika způsoby, ovšem vždy tak, aby ho nebylo možné zaměnit. Počítač dokáže na duplicitu čísla upozornit a navíc ho nelze uložit.

StátSpr – (3) zkratka státu, do něhož náleží správce předmětů vybraná z tabulky státy. Poklepnutím na šipku u pole správce vybereme z roletové nabídky označení našeho muzea. Neuvádí se na katalogizační kartu.

Správce – (3) zde se uvádí kód správce muzea. Opět se netiskne na katalogizační kartu.

Odd – (1) pole je určeno pro označení jednotlivých oddělení v muzeu.

Řada – (2) jedná se o nepovinné označení řady inventárních čísel daného fondu.

PočČ – (8) udává pořadové číslo předmětu v řadě inv. čísel.

Lomení – (3) slouží k bližší identifikaci předmětu. Využívá se v případech, kdy se pod

jedním inv. číslem vyskytuje soubor předmětů nebo předmět o několika částech a správce chce každou část označit zvlášť.

HPořČ – (8) toto a pole následující využíváme při hromadné evidenci více stejných předmětů na jednu evidenční kartu.

HLomení – (3) slouží podobně jako Lomení.

PřířČ – (10) zde uvedené příř. číslo je spojeno s tabulkou PřířKniha. Zapsáním počátečních číslic vyvoláme seznam čísel z roletové nabídky. Poklepáním na správné číslo si lze vyvolat začáteční slova popisu uvedeného v PřířKniha pro ověření totožnosti předmětu.

JinéČ – (10) jedná se vlastně o poznámku potřebnou k bližší identifikaci předmětu.

Počet – uvádí počet kusů od daného inv. čísla

Fond – (10) fond, skupina nebo obor. Slovním vyjádřením popíšeme význam písmene uvedeného v řádku Řada. Informace se přebírá z předchozího záznamu a je spojena s tabulkou Fondy, kde jsou uvedeny všechny dříve použité nebo předpokládané skupiny. Tato informace se tiskne na kartu do pole Skupina.

System – (50) předmět by měl být zařazen do systému daného oboru pomocí hierarchického začlenění. Např. obratlovci – savci – hlodavci; gotika – pozdní apod. Toto pole se tiskne na katalogizační kartu do kolonky Podsbírka.

Předmět – pomocí roletové nabídky, kterou si správce tvoří sám, se vybere charakteristický popis předmětu. Lze jej doplnit o výstižný popis. Jedině pozorným vyplněním nabídky si správce vytváří terminologický slovník sbírky. Jeho pomocí si může filtrovat – vybírat požadované předměty.

Název – (50) výstižný název předmětu začínající jeho názvem (podstatným jménem).

Titul – (50) titul uměleckého díla.

Autor – (30) jméno výrobce díla se váže na tabulku Osobnosti.

Datace – (30) datování předmětu ve volné podobě. Můžeme využít slovního i číselného označení, např. okolo r. 1920 nebo doba meziválečná.

RokChr – (4) chronologický rok v čtyřmístné podobě, např. 1945.

Lokalita – (50) název lokality v běžně používané formě i s udáním nadmořské výšky. Váže se na tabulku Lokality.

Materiál 1, 2, 3 – (30) z tabulky Materiály vybereme materiál předmětu. Do tabulky Materiály se mohou dodávat další varianty obvyklým způsobem.

Technika – (30) výrobní technika, technologický postup nebo umělecká technika. Váže se na tabulku Techniky, kterou lze rozšiřovat.

Rozměr 1, 2, 3, 4 – (10) měříme nejkrajnější rozměry předmětu tak, aby ho bylo možné identifikovat. Podle ISO jde o jednopísmenkové kódy: v – výška, s – šířka, h – hloubka nebo tloušťka, p – průměr. Další jsou uvedeny

slovně nebo si doplníme potřebné označení sami. Nabídka se váže na tabulku Rozměry.

Míra 1, 2, 3, 4 – podobně jako rozměr.

Popis – popis předmětu neomezeným textem asi do rozsahu 20 stran. Data uvedená v jiných polích není nutné opisovat.

Určil – (13) zkrácené jméno odborného determinátora. Váže se na tabulku Adresář.

DatUrč – datum odborného určení. Neznámý den a měsíc je třeba uvést jako: 1.1. (1. ledna).

Stav – (1) fyzický stav předmětu pomocí jedné číslice z předdefinované tabulky v rozmezí 1–5.

DatSt – datum posledního ošetření, inventarizace, revize nebo prvotního určení.

Lokace – (30) aktuální uložení zavedenými zkratkami nebo slovně. Při zápůjčce, konzervaci apod. se zde může označit zapůjčovatel.

TypDok – (2) typ dokumentace předmětu na fotografii, videozáznamu či obrázku. Váže se na tabulku TypDok.

Čdok – (15) číslo negativu, fotografie, uložení na disketě nebo v počítači.

DokumentOLE – počítačový obrázek. Uvádí se cesta k obrázku uloženého na C disku. Tiskne se při volbě Tisk s obrázkem.

Pozn – poznámky.

Plus1T – Tato tři pod sebou uvedená pole může uživatel vyplnit podle svého uvážení.

Plus2T – Tato tři pod sebou uvedená pole může uživatel vyplnit podle svého uvážení.

Plus3Č – obdobně jako v Plus1T či Plus2T.

IdČ – tzv. počítadlo, je jedinečné číslo udělované počítačem a běžný uživatel o něm nemusí vůbec vědět. Toto číslo se na katalogizační kartu netiskne.

Kromě těchto polí je formulář Sbírký doplněn o podformuláře. Otevřeme je poklepáním na jejich ikonku, a lze je využít teprve po doplnění několika informací

1. **Akvizice** – malý podformulář se automaticky aktivuje přizápisu dosud needitovaného přír. čísla. Obsahuje pouze pole PředMajSlovy, DatAkv, ZpAkv a Vzkaz. Do pole vzkaz se doporučuje poznamenat důvody pro vyplnění tohoto záznamu.
2. **Odpis** – pokud se rozhodneme odepsat ze sbírek předmět, vyplníme formulář s poli: DůvOdp, SchvalOdp, DatOdp, ZpÚb, ČDoklOdp, NovýMaj a Pozn. Po vyplnění údajů si správce vytiskne formulář a přenesení údaj do Demus-Evidence.
3. **Objekt ID** – tento formulář slouží pro zápis minimálních údajů podle mezinárodního standardu pro popis zejména uměleckých předmětů.
4. **ISO** – Integrovaný systém ochrany. Přesněji SEUD systém evidence uměleckých děl. Vyfiltrujeme potřebné záznamy a poklepáním převedeme informace. Formu-

lár slouží pro převod dat pro policii u odcizených předmětů. Je potřeba vyplnit kódy do KódISO, CharISO, MatISO, PovrchyISO, TvaryISO.

5. **Plus** – prázdný formulář, který si může správce sám vytvořit podle své aktuální potřeby.

Zhodnocení vedení evidence elektronickou cestou:

Mezi výhody lze vyjmenovat několik bodů. Již po přenesení dat z přírůstkové knihy a několika katalogizačních karet se projeví první výhody vedení sbírkové evidence v elektronické podobě:

- údaje se nemusí fyzicky kopírovat
- úplnost záznamů lze dobře kontrolovat
- neexistuje omezení vyplývající z velikosti lístků
- záznamy lze snadno opakovat
- existuje více možností pro výběr, vyhledávání
- snadno se hledají příslušné termíny
- hledání probíhá velmi rychle a jistě
- údaje se dají kdykoliv aktualizovat
- kontrola sbírek se zjednoduší
- lehko se vyhotoví rezervní záloha
- v době převodu do počítačového programu se mohou data vést i nadále ručně v dosavadní evidenci

Nevýhody plynoucí z vedení sbírkové dokumentace elektronicky v počítači:

- požadavky na softwarové a hardwarové vybavení
- počítačová gramotnost správce
- dostatek času a sil na přenesení údajů do programu
- nutnost respektovat terminologickou jednotnost údajů usnadňující hledání – filtrování
- nutnost udržovat jazykovou jednotnost, např. pády, členy apod.
- zálohování vložených dat

Kontrolní otázky k oddílu:

Jaký zákon definuje činnost muzeí v současnosti?

Jaký je rozdíl mezi zkratkou př.č. a inv.č.? Co tyto zkratky znamenají?

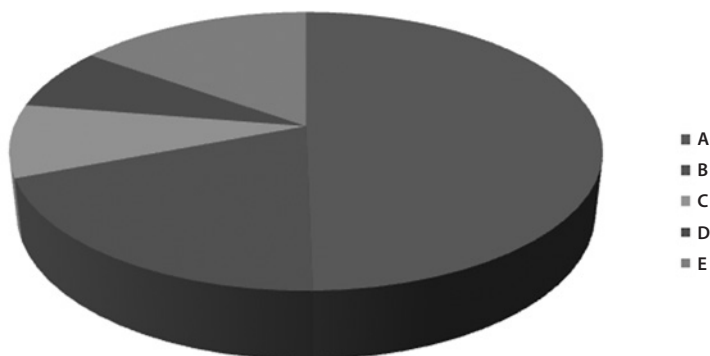
Jaké jsou možné formy akvizice?

Jaké důvody mohou vést k odpisu sbírkového předmětu z evidence muzea?

3.4. MOŽNOSTI VYUŽITÍ MUZEJNÍCH FONDŮ

Pro základní orientaci v muzejní sbírkotvorné činnosti vyplníme níže uvedený graf. Ten nám bude sloužit pro další práci.

Muzeum .....

A Podsbírka ..... Inv. č. ....

B Podsbírka ..... Inv. č. ....

C Podsbírka ..... Inv. č. ....

D Podsbírka ..... Inv. č. ....

E Podsbírka ..... Inv. č. ....

Předmět ..... zařadíme do podsbírky .....

přiřadíme mu př. č. .... a inv. č. ....

Správa sbírky

Základní okruh činností správce sbírky (dokumentátora, kurátora sbírky):

Činnosti vyplývající ze zákona č. 122/2000 Sb.

Akvizice – vedení přírůstkové knihy

Katalogizace sbírky

Inventarizace

Odpis sbírkového předmětu

Činnosti nevyplývající ze zákona č. 122/2000 Sb.

Tvorba sbírkotvorného plánu

Výstavní činnosti – expozice, výstavy

Nevýstavní činnost – konference, workshopy, přednáškové cykly, atd.

Výchovné programy

Vedení přírůstkové knihy

Základním dokumentem každého muzea, případně jiné instituce spravující sbírkový fond, je přírůstková kniha. Zde jsou zaznamenávány všechny přírůstky v chronologické řadě. Každý předmět je provázen doklady o svém původu. Jednak může jít o darovací smlouvu, kupní smlouvu, doklady k převodu mezi složkami státní správy, závěti apod. Dále můžeme do sbírky získat předmět nálezem, záměrnou výzkumnou činností (archeologický nález), pokusy (experimentálně vytvořený výrobek), případně záměrnými kopiemi (odlitek). Ke každému způsobu získání je nutné vždy dodržet zákonem stanovený postup evidence v níž dokládáme, že jsme předmět získali řádně, od majitele a s jeho plným souhlasem.

Po splnění tohoto kroku předmět obdrží přírůstkové číslo a je zapsán do přírůstkové knihy muzea. Následně pověřený pracovník vyplní údaje do počítačového programu CESík, který je archivuje a připraví na transport do celorepublikové databáze Centrální evidence sbírek, vedené Ministerstvem kultury. Do této databáze jsou údaje z daného muzea transportovány jednou za čtvrt roku, vždy k předem danému datu. Transportovaná data nejsou zcela totožná s tím, co je zapsáno v přírůstkové knize.

Do přírůstkové knihy se zapisují také údaje o inventarizaci, katalogizaci i odpisech. O těchto činnostech nyní pojednáme samostatně.

Katalogizace sbírek

Katalogizace sbírek je tzv. druhým stupněm vedení sbírkové evidence. Prvním stupněm je akvizice. Ve druhém stupni již předmět zařazujeme do systému, který vychází z členění sbírky na obory. Toto členění může vycházet z katalogizace daného oboru nebo může respektovat materiálovou specifičnost, dobové zařazení případně další okolnosti. V malém či středním muzeu, městském či krajském muzeu, shledáme nejčastěji dělení sbírky muzea do podpírek dle oborů. Například Městské muzeum v Horní Lhotě bude mít podsbírkou historie, umění, etnografie, příroda, technika. Větší muzeum už může obory dělit detailněji. Například historická sbírka bude dělena ještě na archeologii, starší dějiny, novější dějiny, dvacáté a jednadvacáté století.

O tom, že kurátor či dokumentátor předmět zařadil do systému, svědčí přidělení **inventárního čísla** (inv. č.), které se šetrně upevní k předmětu (vždy tak, aby ho bylo možné sejmout). Inventární číslo se dále připojí do přírůstkové knihy k odpovídajícímu přírůstkovému číslu. V další dodávce dat do CESíku, se spojí údaje k jednomu předmětu k sobě a v CESu je vše již kompletně uvedeno.

Na základě zákona č. 122/2000 Sb. nemusí katalogizovat předměty ta instituce, která má ve svém fondu do 3000 sbírkových předmětů. S přidělením inventárního čísla také kurátor zpracuje inventární kartu, provede nezbytnou fotodokumentaci předmětu pro účely zajištění obrazové dokumentace předmětu a následně fotografii přiloží k inventární kartě, buď fyzicky, nebo alespoň v elektronické dokumentaci. Z elektronické dokumentace následně kompletní kartu vytiskne a zařadí do své kartotéky. Předmět může dále putovat do konzervátorské dílny, pokud jeho fyzický stav zásah vyžaduje, nebo může být uložen do depozitáře. Uložení v depozitáři musí být zvoleno takové, aby předmět nebyl destuován nebo trvale poškozován a aby bylo zabezpečeno odpovídající prostředí a klima za dodržení zásad preventivní konzervace.

Inventární karty je možné kdykoliv opravit, upravit. To vždy s ohledem na nové skutečnosti, které kurátor může během dalšího období získat nebo sám objevit. Neměnné je pouze inventární a přírůstkové číslo, které s předmětem žije po celý jeho život v muzejní instituci.

Výsledkem katalogizace sbírky může být odborný výstup v podobě **katalogu sbírky** nebo její části. Katalog sbírky je tištěná publikace nebo elektronická verze psaného dokumentu, kde je zpracována historie sbírky a významné akvizice, významné momenty pro obor a případně technické, materiálové či společenské momenty spojené se sbírkou, oborem či předměty. Zbýlý prostor katalogu vyplňují záznamy údajů o konkrétních předmětech a jejich fotogalerie.

Inventarizace sbírky

Na základě zákona č. 122/2000 Sb. je nutné provést jednou za deset let inventarizaci celého fondu muzea. Proto se v praxi každý rok provádí inventarizace jedné desetiny fondu muzea. Inventarizaci vyhláší příkazem ředitel muzea a přesně stanovuje, jaké předměty mají být inventarizovány (dohledávány). Jedná se o fyzickou kontrolu předmětů v depozitářích, expozicích, výstavách a zanesení poznámek o provedené inventuře do sbírkové evidence. Na základě inventury oboru může kurátor dopracovávat chybějící záznamy, dodávat novější fotografie do systému, přeměřit předměty, navrhovat předměty ke konzervaci či k odpisu.

Inventarizací sbírek se zabývá § 12 zákona č. 12/2000 Sb. Základem inventury je ověření souladu evidenčních záznamů u jednotlivých sbírkových předmětů se skutečným stavem. Při inventuře sbírek se porovnává inventarizovaný sbírkový předmět s příslušným záznamem ve sbírkové evidenci, jeho stav, potřeba preparace, konzervace nebo restaurování, způsob jeho uložení a kontroluje se prostředí, v němž je sbírkový předmět uložen. Inventuru provádí inventarizační komise, kterou tvoří nejméně 3 osoby jmenované vlastníkem sbírky nebo v případě mimořádné inventarizace ministerstvem. O výsledku inventury sepíše inventarizační komise zápis, který podepíše její členové, a komise jej neprodleně předloží vlastníku sbírky, v případě mimořádné inventarizace ministerstvu. Zápis obsahuje jméno, příjmení, funkci a podpisy osob, které inventuru prováděly, a její datum. Zjistí-li se rozdíl mezi skutečným stavem a evidenčním záznamem ve sbírkové evidenci, je součástí zápisu protokol, ve kterém se uvedou zjištěné rozdíly, včetně jejich zdůvodnění. Pokud byly při inventarizaci zjištěny nedostatky, učiní vlastník sbírky opatření k jejich nápravě, nebo v případě mimořádné inventarizace stanoví opatření k jejich nápravě ministerstvo. Provedení inventarizace se zaznamenává do evidenční knihy s uvedením data provedení inventury. Vlastník sbírky je povinen oznámit ministerstvu provedení inventarizace a její výsledek, popřípadě opatření stanovená k nápravě zjištěných nedostatků. Inventarizace podle odstavců 1 až 6 se týká sbírek a sbírkových předmětů zapsaných v centrální evidenci.

Odpis sbírkového předmětu

Vyřazování předmětů ze sbírek je prováděno na základě znění zákona č. 122/2000 Sb. Odpisy jsou nejprve zpracovány na formulářích, které se posílají ke schválení na Ministerstvo kultury. Zde o odpisech rozhoduje Rada, která rozhodne kladně nebo záporně a své stanovisko sdělí příslušnému správci muzejní sbírky. Teprve poté může být předmět se sbírkové evidence muzea odepsán a fyzicky vyřazen. Důvody pro vyřazení předmětu mohou být různé. Může se jednat o nevratné poškození, duplicitu apod. Kurátor či dokumentátor vedoucí tuto agendu si však musí uvědomit, že vyřazení předmětu je neměnné a nevratné. Odpis předmětu se provede v přírůstkové

knize i na inventárních kartách. Záznamy jsou stále vedeny a nikdy se dané číslo opět neobsazuje.

Tvorba sbírkotvorného plánu

Úkolem kurátora sbírky je tvorba a aktualizace sbírkotvorného plánu. Ten by měl respektovat jednak poslání a zaměření muzea, jednak také obsah a zaměření dané podsbírky. Tedy jaký okruh daná sbírka dokumentuje, co již ve sbírce obsaženo je a co by do sbírky měl, chtěl nebo mohl získat. Samozřejmě musí zohlednit možnosti finanční i teritoriální. Dále je nutné vědět, zda je reálné získat nové přírůstky, zda se ještě vyskytují, nebo je účelnější vytvořit kopii dané věci. Pro vytvoření reálného sbírkotvorného plánu je tedy nutné znát vývoj daného oboru, obsah vlastní sbírky a jiných podobných muzeí. Měli bychom navštívit muzea příbuzná oborem i regionem. Dále je přínosné seznámit se s nabídkami z nedávné doby v aukčních síních, případně zmapovat možnosti terénu. Mohou být zohledněny také výstavní plány instituce. Sbírkotvorný plán má být střednědobý, tedy v horizontu maximálně pěti let. Samozřejmě, že praxe nese překvapení a ne vše je tak, jak si kurátor předestře. Lze počítat s tím, že se objeví rarity nebo naopak období akvizičního útlumu. To vše se v praxi stává.

Výstavní činnosti – expozice, výstavy, výpůjčky, zápůjčky

Výstavní činnost by měl kurátor zahájit po důkladném seznámení se sbírkou, s předměty, s vývojem oboru, se společenským vývojem regionu. Ovšem ne vždy má kurátor dostatek času na tuto vstupní část. Mnohdy spadne rovnýma nohama do přípravy výstavy nebo expozice. A pak dodatečně objevuje zasunuté a opomenuté předměty ve sbírce.

Výstava i expozice začíná nápadem, který je zpracován do podoby námětu. Jakmile je námět schválen výstavním poradním orgánem, může kurátor či jeho tým připravovat výstavu či expozici. Námět obsahuje název (předpokládaný), stručný popis výstavy – o čem to bude, specifikace oblasti zájmu, specifikace hlavních sbírkových předmětů, výstavní prostory, výstavní mobiliář, termíny zápůjček, termín výstavy, kdo se podílí, jaké doprovodné akce plánují a jaké budou mít požadavky na techniku. Pracujeme s vědomostmi, archivními podklady a literárními podklady.

Libreto je konkrétnější. Již obsahuje údaje o stavebních úpravách, požadavky na repliky, poznámky o tom, jaké konkrétní předměty budou vystaveny, jaké doprovodné akce jsou plánovány, jaké finance jsou kalkulovány.

Scénář je již detailním popisem celé výstavy. Obsahuje přesné popsání instalace, popis, barevnosti, obrazových podkladů, architektonického členění, rozměrů vitrín, způsobů nasvícení, koncepce a provedení doprovodných akcí. Nezbytností je seznam

předmětů i s evidenčními čísly a lokací, rozměry, požadavky na transport, restaurování apod. V případě výpůjček se zajišťují smlouvy s partnerem v tuzemsku či v zahraničí.

Vizuální styl výstavy = barvy, světla, grafika, popisky, hudba.

Při přípravě výstavy musí každý správce sbírky myslet na to, že ochrana sbírek je vždy nadřazena prezentaci, a proto je možné vystavovat sbírkové předměty pouze v prostorách k tomu vhodných, chráněných proti krádežím a vloupáním, v neagresivním prostředí. V případě zápůjček / výpůjček musí odpovídající prostředí zajistit ten, kdo si předměty půjčuje.

Ideální je, pokud má tvůrce čas minimálně 1 až 2 roky na výstavu a na expozici 2 až 3 roky.

Výpůjčky a zápůjčky – agenda, která dovolí předměty předat z instituce do jiné instituce nebo pro konkrétní osoby.

Nevýstavní činnost – konference, workshopy, přednáškové cykly, výchovné programy atd.

Konference – seminář – workshop

Řada muzeí i galerií pořádá pravidelně nebo při příležitosti významné události, výročí apod. tématické konference, semináře či workshopy. Příprava takové akce je poměrně časově i personálně náročná, stejně jako zajištění konání akce samotné a následně i odborných výstupů ve formě tištěných nebo elektronických médií. Rukověť přípravy těchto akcí poskytují návrhové listy, které ve většině muzeí bývají standardními formuláři agendy sbírkotvorného nebo prezentačního oddělení.

Návrhový list uspořádání konference, semináře, workshopu podle Technického muzea v Brně:

1/ Stanovit hlavní cíle akce

Co je základním záměrem semináře; jak a proč získat pozornost odborné i sběratelské veřejnosti; jak pozvednout všeobecné povědomí o historii, teoriích, výrobě a konstrukcích; získat a předat podrobné informace potřebné pro identifikaci a zpracování oboru; umožnit setkání a konzultace odborných pracovníků muzeí a galerií se sběrateli

2/ Komu je akce určena

Odborným pracovníkům muzeí, galerií a památkových ústavů, historikům, histori-

kům umění, etnologům, kurátorům sbírek, dokumentaristům, správcům depozitářů, konzervátorům a restaurátorům, odborným skupinám a zájmovým skupinám atd. Sběratelům a badatelům různých specializovaných oborů, kteří se zabývají shromažďováním a dokumentováním sbírek.

3/ Schéma jednotlivých přednášek

Předběžně stanovit základní nástin tematických okruhů; vypsát další náměty na možné typy okruhů přednášek.

4/ Přednášející, lektori

Soupis nebo databáze možných, oslovených nebo již konzultovaných přednášejících. Kontakty, pracoviště, význam v oboru, lokalita působnosti.

5/ Termín konání

Předběžné termíny konání semináře nebo konference s tím, jak navazují na výstavu a proč.

6/ Pořadatelé

Kdo seminář nebo konferenci pořádá a garantuje, kdo úzce nebo vzdáleně spolupracuje. Kontakty, pracoviště.

7/ Organizační zajištění

- kdo organizuje rozesílání a přijímání přihlášek účastníků a přednášejících
- kdo organizuje prezentaci akce v den konání tj. stoly, židle, velké popisky prostoru, seznamy předplatitelů, seznamy účastníků, výdajové doklady, viditelné označení účastníků, pořadatelů a lektorů, prostor pro prezentaci (určit dle možností), kontrola účastníků při nástupu k výtahu a schodišti, informace o doprovodné akci a vyčleněných prostorách
- kdo organizuje bufet tj. prostor pro bufet, kulaté stolky, obslužný pult, termosky, tácy, kelímky, káva, čaj, cukr, mléko, minerálky, odpadkové koše a igelitové pytle, úklid během akce a po skončení, směrové informační a upozorňovací tabulky
- organizace v přednáškovém sále tj. klimatizace, projekční technika, vizitky lektorů na stole v čele sálu, označení prostoru
- pochůzkové trasy tj. kdo vyrobí a instaluje směrové popisky pro pěší účastníky, kdo vyrobí a instaluje informační plochy u vstupních dveří a vjezdové brány či kolem budovy
- kdo organizuje informace na webových stránkách tj. předběžná a průběžná aktualizace, zpravodajství, fotodokumentace akce

8/ Ekonomie akce

- stanovit variabilní symbol akce
- zajistit okamžitou platbu přednášejícím
- přijímat platby hotově od účastníků a vydávat daňové doklady

9/ Shrnutí semináře

Jak bude zajištěno závěrečné resumé informací a kontaktů tj. sborník, pracovní listy, elektronická verze atd. Vyhodnotit ekonomii akce, účast, odbornou úroveň příspěvků, splnění tématu apod.

10/ Kontakty

Kontakty na hlavní a spoluorganizátory akce.

Postup přípravy konference či semináře vždy začíná námětem. V něm je jasně definována idea konference, semináře či workshopu. Předem definujeme okruh zájemců, kterým je akce určena (odborníci, laická veřejnost, dospělí, děti, senioři apod.). Dále se zamyslíme nad tím, kdo bude akci pořádat. Zda naše instituce samotná nebo ve spolupráci s dalšími institucemi, které ji podpoří, zaštití případně se budou i organizačně a personálně spolupodílet. Například konferenci o historické obuvi bude pořádat zlínské muzeum ale ve spolupráci s místní univerzitou a Uměleckoprůmyslovým museem v Praze, které ji odborně podpoří svými referáty. Organizace bude plně v rukou zlínského muzea, které také odreferuje své příspěvky, ale další instituce již do organizace ani do personálního zajištění konání konference nezasáhnou.

Pořadatel dále provede předběžnou kalkulaci akce, aby stanovil výši konferenčních poplatků a jaké služby za poplatky budou nabízeny. Souběžně je třeba vyřešit, zda budou konferenční poplatky pro všechny účastníky stejné, nebo bude někdo zvýhodněn či zcela osvobozen od poplatků. Výhody bývají nabízeny účastníkům s příspěvkem (přednášejícím), čestným členům, studentům apod. Konferenční poplatek může být ovlivněn také příjmem do rozpočtu konference z jiných zdrojů (grant, propagace firmy, vyšší výběr konferenčních poplatků u komerčních firem apod.). Co vše poplatek zahrnuje, záleží na akci samotné. Obvykle se jedná o občerstvení, překladatelské služby, výtisk brožury, výtisk programu konference, vizitky, pohonné hmoty pro vozidla v případě exkurze, poplatky za pronájem sálu atd.

Následuje příprava programu konference, propagačních materiálů s programem a přihláškou, webových stránek konference s přihláškou a programem. V přihlášce má být odkaz na způsob platby (hotově, na účet apod.).

Reklamní prezentace firem bývá na konferencích doprovodným programem. Firmy představují svůj sortiment a služby v předšálí, případně v jedné odborně koncipované

přednášce. Firmy mohou rozdávat účastníkům konference propagační materiály, vzorky výrobků, vizitky, kontakty na příslušné pracovníky apod.

V den konference musí mít pořadatel připraveny vizitky pro účastníky a seznam všech účastníků s tituly a názvy institucí a orientačními poznámkami o platbě, požadavcích na ubytování, stravu apod. Každý účastník podpisem stvrdí přítomnost a zaplacení konferenčního poplatku. Na seznamu je vhodné poznačit, jaké poplatky kdo má nebo již zaplatil. Současně musí být připraven doklad o uskutečněné platbě (pokladní doklad, potvrzení o platbě).

Po uskutečnění konference přichází na řadu vyhodnocení akce. Vyhodnotíme ekonomii i odbornou úroveň a předáme oficiálně nadřízeným pracovníkům, případně kolegům ze spolupřítomné instituce.

Psané výstupy z konferencí mohou mít formu tištěnou i elektronickou. V případě tištěné publikace se může jednat o knihu, monografii či sborník. V případě sborníku, jenž může být zanesen do databáze výsledků výzkumu podle metodiky RIV (dané Radou pro vědu, výzkum a inovace), se musí jednat o druh výsledku **D**. Definice druhu výsledku podle databáze RIV vedené Radou pro vědu, výzkum a inovace:¹⁵ Článek ve sborníku prezentuje původní výsledky výzkumu, který byl uskutečněn autorem nebo týmem, jehož byl autor členem. Článek má obvyklou strukturou vědecké práce a s obvyklým způsobem citování zdrojů (nikoliv abstrakt nebo rozšířený abstrakt) a je zveřejněný ve sborníku. Sborníkem je recenzovaná neperiodická publikace, vydaná u příležitosti pořádané konference, semináře nebo symposia, která obsahuje samostatné stati různých autorů, které mají většinou společný prvek nebo příbuzné téma a má přidělen **ISSN a současně ISBN kód**, nebo jen **ISBN kód**. Jako druh výsledku „článek ve sborníku“ je hodnocen článek, který je evidován a) v databázi SCOPUS ve zdrojích („Sources“) typu Book Series nebo Conference Proceedings a má přidělen ISBN, případně ISSN i ISBN kód, b) v databázi Conference Proceedings Citation Index společnosti Thomson Reuters má zdroj přidělen kód ISBN, případně ISSN i ISBN kód, c) článek ve zvláštním čísle časopisu evidovaném v některé z výše uvedených databází, které je věnováno publikaci konferenčních příspěvků, a který má celkový rozsah minimálně 2 strany. **Článkem ve sborníku nejsou:**

- příležitostně vydané souhrny odborných prací (např. v rámci jednoho pracoviště, výročí, oslav založení a výročních konferencí);
- sebraná a vydaná abstrakta nebo rozšířená abstrakta;
- seřazené a jinde publikované články apod.

Z výše uvedeného plyne, že není jednoduché publikační výstupy z konferencí zařadit do Rejstříku informací o výsledcích – tzv. RIV. Jedná se o jednu z částí (datovou oblast) informačního systému výzkumu, experimentální vývoje a inovací (IS VaV), ve které

15 Viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=29415>. Přístup dne 6. 4. 2014.

jsou shromažďovány informace o výsledcích projektů výzkumu a vývoje a výzkumných záměrů podporovaných z veřejných prostředků podle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje). Údaje do RIV předávají poskytovatelé účelové a institucionální podpory z veřejných prostředků, kterými jsou správci příslušných kapitol státního rozpočtu (ústřední orgány státní správy, Grantová agentura České republiky, Akademie věd České republiky) nebo územní samosprávné celky. Obsah RIV, postup při předání, zařazení, zpracování a poskytování údajů je stanoven zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, nařízením vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje, zvláštními právními předpisy a provozním řádem IS VaV. Přímé vyhledávání v RIV je umožněno pomocí uživatelské aplikace. RIV navazuje na databázi RIP (Registr informací o publikacích výzkumu a vývoje v rozpočtových a příspěvkových organizacích), která byla provozována Úřadem vlády ČR do roku 1995. RIV obsahuje údaje o výsledcích výzkumu a vývoje uplatněných od roku 1993.¹⁶

Kontrolní otázky:

Jaké činnosti vykonává správce sbírek muzejní povahy?

Jaký je rozdíl mezi katalogizací a inventarizací?

Co je akvizice?

Jaké nevýstavní činnosti se v muzeu pořádají směrem k veřejnosti?

---

¹⁶ Viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idseke=986>, přístup dne 6. 4. 2014.

3.5. MUZEOPEDAGOGIKA

Výchovné programy

Muzea i galerie v posledních letech stále více dbají o kvalitní přístup v práci s návštěvníkem formou výchovných programů. Ty jsou koncipovány tak, aby návštěvníka přilákaly do muzea, seznámily ho s muzejním prostředím, činností, ale hlavně ho aktivně zapojily do programu. V ideálním případě by měl odbornou úroveň výchovných programů zajišťovat muzejní pedagog. Tato profese je stále v muzejním prostředí vzácností.

Muzeopedagogika je novým směrem pedagogiky. Vychází z pedagogiky volného času. Se vzrůstající ekonomickou prosperitou společnosti se objevuje fenomén volného času, s nímž se musí člověk vyrovnat vůbec poprvé v dějinách. Poprvé může volit, jak tento čas využije. Volný čas není jen dobou, kdy člověk nepracuje. Vedle práce má ještě rodinné a společenské povinnosti. Základní funkce volného času je odpočinek, rozptýlení a rozvoj osobnosti (Dumazedier). A právě zde je pole pro působení muzejní pedagogiky. K rozvoji muzejní pedagogiky došlo v 60. letech 20. století, kdy začala být muzea otevírána školám, a ve velkých muzeích byly poprvé odborně připravovány programy pro žáky.

Muzeopedagogika je věda zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro výchovně-vzdělávací činnost, např. didaktické a metodické problémy, vytváření specializovaných expozic (dětská muzea, muzea pro mládež), přípravy zvláštních prohlídek pro školy, vyučovacích hodin a „dílén“ probíhajících v muzeu aj.¹⁷ Od dvacátých let našeho století je k výchově ve volném času využíváno ve stále širší míře i muzeí. Od této doby tak vzniká nový vědní obor nazývaný někdy „muzeopedagogika“ (museum education, Museumspädagogik), k jehož vzniku a rozvoji nejvyšší mírou přispěly pravděpodobně Spojené státy a Spolková republika Německo. V současné době existují tzv. „dětská muzea“ (Children’s Museum) ve Spojených státech, kde zákon dále nařizuje, aby mělo každé muzeum vlastní stálou pedagogickou službu. Samotná muzeopedagogika se rozvíjí především ve Spolkové republice Německo. Na podzim roku 1992 vzniklo první dětské muzeum v Brně.

Metodika práce:

- Objektové učení
- Komunitní učení
- Orální historie
- Zážitkové metody

¹⁷ <http://slovník.online-clanky.cz/m/strana-65/>, přístup dne 8. 4. 2014.

Objektové učení

Princip konstruktivisticky orientované pedagogiky využívající tzv. objektové učení¹⁸ vychází z předpokladu, že významy a hodnoty věcem připisujeme v procesu poznání. Do tohoto procesu vstupují dále významy a hodnoty druhých lidí, nejen těch, které potkáváme osobně. Artefakty, tedy materiální produkty představují znakově-symbolické systémy, ideje a představy mnoha generací. Důraz pedagogiky objektového učení je na pochopení toho, že je třeba nejprve umět analyzovat strukturu problému, formulovat přiměřené otázky, myslet v alternativách (hypotézách), a pak teprve hledat odpovědi (Parkán, 2008, s. 21–26).

Objektové učení je spojeno s artefakty hmotné povahy, a proto je hojně využíváno v muzeích a galeriích. Objektové učení využívá tendenci člověka, kdy od útlého dětství využíváme předměty k rozvoji řečových schopností. Předměty nás okouzlují, vyvolávají otázky, nesou si s sebou svůj vlastní osud. Objektové učení je vhodné pro všechny věkové kategorie i pro lidi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Zejména objektové učení je zakomponováno do tzv. muzejní animace, jež je komplexním strukturovaným programem. Uskutečňuje se se skupinou žáků či studentů v prostorách muzea či galerie v souvislosti s konkrétní výstavou. V setkávání mladých lidí s muzejními předměty či výtvarným uměním jsou uplatňovány oboustranně vstřícnější metody a formy, inspirované zejména přístupy konstruktivní a zážitkové pedagogiky. Muzejní a galerijní animace mají za cíl v první řadě neodrazovat od onoho setkávání, a také naučit mladé lidi umět z tohoto setkávání vytěžit maximum.

Postup:

- 1/ nezačít výkladem, umožnit volný pohyb po expozici a vyvolat zájem o předměty – vybrat jeden a ten zkoumat (více smysly).
- 2/ vytvořit strukturovaný pracovní list pro pomoc se zkoumáním předmětu. Například předem připravit otázky: Kdo, kdy a proč věc vyrobil? Kdo ji vlastnil? Z čeho je vyrobena? Jaký má tvar, barvu, zvuk či zápach? Kolik váží? Jaké dovednosti a nástroje jsou k její výrobě potřeba? Jakou má hodnotu?
- 3/ využít poznatky ve hře – sehrát scénku, nakreslit komiks apod.

Komunitní učení

Komunitní učení pracuje s veřejným prostorem, kde se rozvíjí občanské formy organizací – spolky, sdružení, iniciativy. Znakem komunitního projektu je jeho snaha o roz-

¹⁸ Termín objektové učení vznikl překladem z angličtiny. V anglické literatuře se nalézá mnoho opisných názvů jako např. „learning from objects“ (Durbin, G. a kol., 1990), „working with objects“, „using objects in learning“ (Hooper-Greenhill, E., 1991), „teaching with objects“ (Shuh, J. H., 1994), „object-based learning“ (Museum Learning Initiative (USA), 2002), „object analysis“ (Museum Magnet Schools (Australia), 2004). Více viz František Parkán a kol., *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka*. Praha 2008, s. 21–26.

vinutí schopností a možností komunity o rozvoj vztahů mezi komunitou a dalšími subjekty v rámci místního společenství. Komunita je chápána různě. Zde budeme uvažovat o tom, že se jedná o společenství lidí žijících v určitém ohraničeném prostoru, majících společnou minulost, přítomnost a budoucnost. Mající také společné kulturní hodnoty, které se snaží výchovou předávat mladší generaci. Snaží se o to, aby mládeži vštíplila společné hodnoty, závazky ke společnosti a naučila je hodnoty a tradice uchovávat. Cílem tzv. komunitního učení je posílení společenské i mravní odpovědnosti a rozvoj politické gramotnosti.

Postup:

1/ pečlivá příprava

2/ akce

3/ představení výsledků komunitě

4/ oslava výsledků v komunitě

Pozorování, mapování chování i strukturované dotazování spoluobčanů může být nejen vítaným zpestřením např. školního vyučování. Mohou vzniknout „expertní“ skupiny, které se pokusí vyjednat nějaké změny k lepšímu např. na obecním úřadě. (veřejná prostranství, zeleň, parky, zastávky, naučné stezky apod.). Jedná se vždy o projekty řešící tzv. věci veřejné (Parkán, 2008. s. 21–26).

Orální historie

Metoda orální historie vytváří příhodný prostor pro setkání odborných zájmů paměťových institucí (muzeí a archivů) a výchovně vzdělávacích cílů škol. Orální historie je metoda, jejímž prostřednictvím badatelé hledají nové informace a poznatky během rozhovoru s osobami, které byly účastníky či svědky určité události nebo procesu. Primární nejsou fakta, ale individuální prožitky, postoje a názory respondentů. V nich je patrné, jak vnímali danou situaci, osoby apod. Metoda orální historie zprostředkovává základní antropologickou zkušenost mezigeneračního vyprávění tváří v tvář, která je vlivem moderní civilizace oslabována a jejíž absence se negativně projevuje v životě společnosti.

Musíme počítat s tím, že výsledky práce mohou být zveřejněny, archivovány a využívány dalšími badateli, a proto je nezbytný písemný souhlas vypravěčů, kteří se podíleli na výzkumu, a autorizace písemné podoby rozhovorů. V případě kontroverzních témat je dobré zajistit, aby mezi tazateli a informátory nebyly osobní vazby. Co se týče témat, která lze považovat za nevhodná, je jejich společným jmenovatelem skutečnost, že jsou traumatizující buď pro tazatele nebo pro informátora. Rozhovor by neměl nikdy nabýt podobu rozhovoru terapeutického! V případě „citlivých“ témat na úrovni společenských tabu (např. násilí, víra) je proto na místě zvýšená opatrnost.

Postup:

- 1/ volba tématu
- 2/ dle tématu volba podoby metody (etnograficky, historicky)
- 3/ lze metodu vyzkoušet nanečisto – kladení otázek, naslouchání
- 4/ po ukončení rozhovoru by měla následovat reflexe slyšeného ve vztahu ke „známému“. To, co znají posluchači sami, nebo jak to popisuje literatura. Otázky, které se během reflexe vynoří, mají být podkladem dalšího rozhovoru s pamětníkem, důvodem k dohledání odpovědi v pramenech či v odborné literatuře, k odbornému posouzení konzultantem.
- 5/ Podaří-li se dobře vyvážit cíle projektu a možnosti tazatelů, zbývá dobře zvládnout závěrečnou fázi projektu. Zpracování a interpretace dat následované prezentací výsledků jsou neméně náročné než získání kvalitních rozhovorů. Už proto platí, že méně je někdy více. Například doslovný přepis hodinového záznamu rozhovoru trvá obvykle 4–5 hodin čistého času, v případě dětských badatelů pochopitelně déle.

Zážitkové metody¹⁹

Zážitkové metody jsou zaměřeny na emoce, hodnotovou orientaci a vnitřní motivaci. Při přípravě programu touto metodou je třeba pamatovat na to, že nevšední zážitky vytváří silný motivační potenciál, ale nelze je ztotožňovat s poznáním. Zkušenost prožitkového typu je potřeba ještě přetavit v poznání. Příklady práce se zážitky jako východisky poznání a učení nabízí například oživená historie, výchova uměním či dramatická výchova. Z jejich fondu lze Výchovu ke vztahu ke kulturně historickému dědictví obohatit nejen ve smyslu konkrétních aktivit, ale především metodicky, např. metodou artefietiky – obohacováním kulturního kapitálu žáků, rozvíjením jejich sociálních kompetencí a prevencí psycho-sociálních selhávání prostřednictvím uměleckých aktivit reflektovaných v žákovské skupině (Parkán, 2008, s. 21–26).

Důležitou podmínkou zážitkové pedagogiky je osobnost organizátora příslušné aktivity. Nadchnout žáky je již samo o sobě velmi náročné. Zkušení organizátoři zážitkových programů kladou velký důraz na vyjasnění rolí všech dospělých účastníků programu. Má-li být program plnohodnotnou součástí školního vzdělávání, nelze z něj učitele doprovázejícího žáky vyloučit. Nelze se ani spokojit s tím, že nebude přítomen. Jeho role je nezastupitelná. Jednak představuje pro žáky nezbytnou (alespoň zpočátku) oporu a jistotu známého, jednak bude jeho úkolem propojit poznatky nabyté v rámci programu s dalšími aktivitami ve škole. V ideálním případě je tedy učitel nejen schopen „jít příkladem“ a zapojit se do zážitkových aktivit i reflexivního dialogu, ale zároveň dovede zůstat „stranou“ a účinně spolupracovat s organizátorem programu na vytvá-

¹⁹ Původně otištěno v: František Parkan a kol., Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka. Praha 2008, s. 16–20.

ření podnětného, ale zároveň bezpečného prostředí pro své žáky. Také v případě, že učitel přijme roli „neviditelného“ pozorovatele, případně taktně odstraňuje komunikační bariéry mezi žáky a pro ně zpočátku neznámým organizátorem, může jeho působení velmi napomoci úspěchu programu. Navíc tato role obvykle přináší i jemu samému nečekané zážitky a mnoho podnětů pro pedagogickou reflexi.

Obrovské možnosti rozvoje tvořivosti, emoční inteligence, hodnotové orientace či vnitřní motivace, k nimž vede cesta přes příhodné zážitky, jsou dobrým důvodem pro profesionální zvládnutí metod, jež zážitková pedagogika nabízí. Výchově ke vztahu ke kulturně historickému dědictví budou v tomto směru jistě dobrým zázemím také učitelé výtvarné, hudební i dramatické výchovy.

Příklad z praxe

Muzejní projekt: Regionální muzeum a galerie v Jičíně

Muzeum dokumentuje vývoj a historii celého širšího regionu Jičínska a jižní části Geoparku Český ráj. Muzeu má díky tomu regionální funkci, která je obsažena ve všech vědních oborech zastoupených v muzeu. Muzeum se silně orientuje na návštěvníka, pro kterého zde vytvořili takové prostředí, ve kterém se cítí dobře a vstřebává informace zábavnou formou, nevšedním a neobyčejným zážitkem. Muzeum se profiluje jako „Muzeum hry“, což je chápáno tak, že návštěva muzea má být pro návštěvníka hrou. Hrou objevování informací, hrou vnímání, hrou poznání... Za takto směřovanou muzejní expozici bylo Regionální muzeum a galerie v Jičíně oceněno nejprestižnější tuzemskou muzejní cenou – prvním místem v soutěži Gloria Musealis v roce 2003. Regionální muzeum a galerie v Jičíně je členem komise pro muzejní pedagogiku a práci s veřejností Asociace muzeí a galerií ČR.

V muzeu pracuje Edukátorské pracoviště, úzce propojené na pracoviště pro práci s veřejností. Edukátorské pracoviště má určeno tři hlavní programové proudy: „Muzeum a škola“, „Muzeum na dotek“ a „Muzeum hry“.²⁰

1. Program „Muzeum a škola“

Organizátoři programu na webových stránkách muzea uvádí: Zajišťuje spolupráci RMaG v Jičíně se školami všech stupňů a dalšími vzdělávacími zařízeními. Na rozvoji muzejní pedagogiky v ČR pracujeme těmito činnostmi:

- pro mateřské školy realizujeme celoroční program **Cesty Človíčka do minulosti**
- pro základní školy realizujeme celoroční program **Poznej muzeum z jiné strany**
- dále pro základní školy nabízíme **Historicko-archeologický kroužek** a projekt **Jičínské náměstí kdysi a dnes**

²⁰ Viz <http://www.muzeumhry.cz/cs/muzeum-a-skola/edukatorske-pracoviste>, přístup dne 10. 4. 2014.

- pro základní a střední školy vyřizujeme **předplatné pro školy**
- tvoříme doplňkové edukační programy k většině výstav, které muzeum pořádá
- spolupracujeme se školami a Státním okresním archivem v Jičíně na společných projektech, např. Cestička do školy (2004), „Zpátky ni krok!“ (2009), Zachytit zmizelé (2010), jsme vždy jedním z iniciátorů těchto projektů
- pokračujeme v tvorbě programu strukturovaných návštěv školních tříd v muzeu; navazujeme na program pro MŠ „Cesty človíčka do minulosti“ a pokoušíme se vytvořit propojený systém pro všechny stupně škol; usilujeme o to, aby muzejní program byl vytvořen ve spolupráci s učiteli jednotlivých tříd
- propagujeme jednorázové dílny k výstavám a koordinujeme jejich návštěvnost
- pravidelně prezentujeme používané metody a výsledky své práce v odborných kruzích především prostřednictvím konferencí či publikací

2. Program „Muzeum na dotek“

Program vznikl na základě dobré zkušenosti z praxe: interaktivní expozici Muzea hry, která obsahuje i objekty k hmatovému prozkoumání, rádi navštěvují také nevidomí a slabozrací návštěvníci. Expozice nabízí dostatečné množství vypovídajících informací a podnětů i pro tuto skupinu návštěvníků. Muzeum dlouhodobě spolupracuje s místním pracovištěm Tyflocentra, zajišťuje speciální průvodcovské služby pro nevidomé a slabozraké ve stálé expozici i během krátkodobých výstav. Podle možností zařazuje hmatové prvky do standardních výstav. Zároveň tak „zdravé“ populaci představuje svět nevidomých a pokoušíme se obě skupiny návštěvníků přirozeně integrovat. Muzejníci o sobě tvrdí, že chtějí fungovat jako „**blind friendly**“ muzeum. To znamená:

- součástí stálé expozice je tzv. **haptická skříň**: za 12 dvířky se skrývá 12 muzejních předmětů, které je možné prozkoumat pouze pomocí hmatu. Prostor je vybaven dalšími prvky pro nevidomé (naváděcí lišta, označení předmětů v Braillově písmu, popisy předmětů a návod pro nevidomé v Braillově písmu i v černočerné tiskové formě).
- Muzejní noc 2011 – **Muzejní noc potmě** – nabídla široké veřejnosti program připravený s ohledem na nevidomé a slabozraké (hmatové výstavy, nášlapná stezka, koncert, psaní na Pichtově psacím stroji, asistence při komentovaných prohlídkách muzea, apod.)
- příležitostně připravujeme **nášlapnou stezku** (např. dílna při festivalu Jičín – město pohádky)
- jsme v kontaktu s organizacemi: *Tyflocentrum Hradec Králové, o.p.s., Sdružení rodičů a přátel dětí nevidomých a slabozrakých*, s pracovníky ZŠ a MŠ při nemocnici Liberec, o našich aktivitách informujeme *Metodické centrum pro odstraňování bariér Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých*.
- při sestavování výstavního plánu vyhledáváme tipy na výstavy s hmatovými prvky.

- plánujeme obohatit osmý sál vlastivědné expozice, který prezentuje přírodu jičínska, o hmatovou mapu krajiny.
- plánujeme uspořádání krátkodobých hmatových výstav a dílen za asistence studentů z oborů pedagogických, zdravotnických, aj. škol.
- jsme otevření dalším aktivitám, které náš program „blind friendly“ muzea naplní.

3. Program „Muzeum hry“

Zabývá se hrou jako kulturním a komunikačním fenoménem. Využívá hru jako prezentačního prostředku v muzeu. K jeho konkrétním činnostem patří:

- zpracování pracovních listů k jednotlivým výstavám

Školní projekt: Brno: Cesta za poznáním města²¹

ZŠ a MŠ Brno, Husova 17

Autoři:

Mgr. Ludmila Fidlerová, Ph.D. a Mgr. Lukáš Bajer, ZŠ a MŠ Husova Brno, Mgr. et MgA. Barbora Svátková, Ph.D. a Mgr. Alena Najbertová, Muzeum města Brna (dále MuMB) se sídlem na Špilberku

Spolupráce:

Miloš Strnad (fotograf, MuMB Špilberk), Eva Picmausová (archeoložka, keramička a lektorka MuMB Špilberk), Radim Dufek (vedoucí skupiny historického šermu a konzervátor MuMB Špilberk), Dana Švestková (brněnská výtvarnice), Aleš Navrátil (archeolog, MuMB Špilberk), Štěpán Foretník (správce kostela sv. Jakuba), Jiří Novák (kostel sv. Jakuba), Ondřej Můčka (varhaník), Bratr Bohdan Heczko (Konvent minoritů v Brně), Bratr Robert Mayer (Konvent minoritů v Brně), Vilém Kalod (pedagog SŠ umění a designu, ateliér malby), Michal Žižka (pedagog SŠ umění a designu, ateliér grafického designu), Jiří Závodník (pedagog SŠ umění a designu, ateliér grafiky), Tomáš Vrána (pedagog ZUŠ J. Kvapila, ateliér na Studánce), Petra Štolcová (průvodkyně TIC), Aleš Svoboda (znalec brněnského podzemí), Petr Špunar (správce Židovského hřbitova), Vlastimila Mlejnková (kreslířka, MuMB Špilberk). Studenti Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (dále PdF MU): Ladislava Břízová, Stanislav Havlík, Radka Vejrychová, Katarína Tuřáková, Lenka Oberreiterová, Petra Forstová, Ludmila Dařinová, Jiří Liška, Jitka Karlišová, Eva Žáková, Hana Svobodová, Alena Janků, Petra Buchtová, Jarka Hubrová, Eva Tajovská, Vít Špatný, Julia Zorkovská, Jitka Semotamová a Tomáš Rybníček.

²¹ Viz <http://elearning.historickededictvi.com/zobraz/materialy/priklady-dobre-praxe/brno>.
Přístup dne 10. 4. 2014.

Anotace

Historicko-výtvarný projekt, jehož podstatnou část tvořily výtvarné činnosti, měl umožnit dětem poznávání vybraných brněnských památek – jak prostřednictvím náročnějších výtvarných technik, vlastní zkušenosti a prožitku společného pohybu ve vybraném (často běžné veřejnosti neznámém) prostoru, tak setkáním s inspirativními odborníky a charismatickými osobnostmi, kteří se různými způsoby zasazují o kulturně historické dědictví města Brna.

Naším cílem bylo přivést děti k přirozenému aktivnímu zájmu o své město, v jehož srdci většina z nich žije a také chodí do školy. Ve spolupráci s Muzeem města Brna se sídlem na Špilberku vznikl unikátní tvůrčí projekt, který kombinoval potenciál historických faktů, síly prožitku a setkání se zajímavými brněnskými osobnostmi „rádci“ z různých odvětví (archeolog, znalec podzemí, správce židovského hřbitova, duchovní, pedagogové tradičních výtvarných ateliérů, šermíř, profesionální fotograf MuMB, keramička apod.)

Společně sdílené prožitky posílí do budoucna vztah dětí ke svému městu a také zájem o něj pečovat, mít ho rád, zajímat se o jeho minulost, vnímat přítomnost a přemýšlet nad jeho budoucím osudem. Vlastní stránky školního projektu: <http://brno-cestazapoznanim.webnode.cz>.

Popis projektu

Kontext

ZŠ a MŠ Brno, Husova 17 se nachází bezprostředně v historickém centru Brna na úpatí špilberského kopce. Škola má tři budovy: na Husově ulici se nachází II. stupeň, I. stupeň na Rašínově a MŠ na Jánské. Většina žáků bydlí v přímo centru města, znají tedy dobře oblast, ve které se v rámci projektu pohybovali. Přesto jim byla většina míst zčásti neznámá, neboť tato (záměrně z tohoto důvodu vybraná) místa nejsou běžně veřejně přístupná. Sociální skladba žáků je různorodá. Určitý podíl žáků tvoří děti cizinců (Vietnamci, Ukrajinci, Arméni). Škola patří do sítě daltonských škol (výuka s prvky Daltonu) a její vedení je velice vstřícné k inovativním a mezioborovým aktivitám, přispívajícím k autentickému a aktivnímu učení. V předchozím roce byla navázána úzká spolupráce s Muzeem města Brna, sídlícím na hradě Špilberku a společný projekt se stal vyústěním této spolupráce. Uskutečnil se díky iniciativě a podpoře pana ředitele ZŠ a MŠ Husova Brno, Mgr. Romana Tlustoše, jehož myšlenka výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví zaujala a školu k projektu přihlásil.

Východiska a hlavní cíle

Výtvarně historický projekt Brno: cesta za poznáním města vznikl ve spolupráci s geograficky blízkým Muzeem města Brna se sídlem na Špilberku (i na základě předchozí

intenzivní spolupráce) jako jeden z pilotních projektů využívajících kulturně historické dědictví jako východisko pro rozvoj žákovských kompetencí ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj místních komunit. V jeho rámci se po dobu půl roku pravidelně setkávalo 47 žáků sedmého ročníku Základní školy a mateřské školy Brno, Husova 17 s historií a duchem města Brna.

Projekt byl postaven na osobním setkání s duchem místa a nejrůznějšími odborníky. Žáci se každý týden osobně setkávali s historickými památkami a kulturním dědictvím vybraných lokalit v srdci Brna, a také s lidmi – tzv. „rádci“, kteří o ně zapáleně pečují, pohybují se zde, pracují a jsou nositeli specifických znalostí a zkušeností dané lokality. Klíčem k minulosti bylo právě ono osobní setkání s živou historií města a lidmi. Každý kulturně historický okruh byl animován speciální výtvarnou technikou, historickým pracovním sešitem (jehož řešení bylo možné pouze pohybem a bádáním na dané lokalitě) a umocněn osobním setkáním s některým z „rádců“. Výtvarnými pracemi se do projektu zapojil celý druhý stupeň ZŠ Husova (dalších asi 150 žáků). Vyvrcholením půlroční práce byla výstava v Křížové chodbě Nové radnice.

Naším cílem bylo jednak

ZAŽÍT kulturně historické dědictví jako kolektiv a sdílet společnou zkušenost.

NAVŠTÍVIT lokality, které nejsou běžně přístupné (podívat se na střechu Lorety, vystoupat dvojitým schodištěm ke zvonu Marie a moci jej rozeznít nebo sestoupit do podzemního labyrintu pod Zelným trhem, zahrát na historické varhany a prožít akustiku chrámu, pracovat v tradičním výtvarném ateliéru, připomenout si některá řemesla apod.).

SETKAT SE s lidmi – odborníky, kteří pečují o kulturně historické dědictví našeho města, jako například archeolog, šermíř, fotograf, znalec podzemí, keramička, duchovní, průvodce... a zejména

POZNAT a sprátelit se se svou minulostí, památkami a svým městem i poznat a sprátelit se více mezi sebou.

Co si konkrétně děti ze vzdělávacího projektu odnesly? (ze zpětné vazby)

Město Brno mýma očima... není pouze město. Je to spousta věcí, mezi nimiž vyniká historie, i když spousta budov či věcí zde již nestojí – například z bran se zachovala pouze Měnínská – ostatní nádherné památky tu přetrvávají. Je to volba nás, lidí, co zde ponecháme a co zbouráme jen kvůli třeba novému nákupnímu centru. My jsme v tomto projektu měli možnost navštívit různá taková místa, a co více, také jsme se mohli setkat se zajímavými lidmi z rozličných profesí. Doufám, že si výstavu a knihu užijete a zachytíte aspoň kousek z našeho celkového zážitku. (Anička)

Kdybych se zamyslel nad Brnem před půl rokem, napadl by mě leda tak erb Brna nebo náměstí Svobody. Ale teď mě napadnou kostel sv. Jakuba, Špilberk, kostel u Minoritů,

brněnské podzemí a další věci, které jsme podnikli ve výpravách za Brnem. Na všech těch místech jsme si podle mě užili. Těmito místy nás mohli provést i experti na určitou památku. Teď mám na Brno prostě úplně jiný pohled. Víím o Brně víc věcí než předtím, což se mi hodí i do budoucího života. Rád bych si to někdy zopakoval. (Šimon)

Poznání o minoritském řádu, Loretě a o náboženství... Kostel byl hezký, prostorný a chladný. Zdi byly popraskané, ale to se k minoritům hodí, protože to byl řád zasvěcený chudobě. Loreta byla temná ale celkem to ušlo, ale kámen úrazu byl, když jsme šli na střechu, tak ty schody byly moc úzké... že jsem si málem zničil bundu. Střecha byla v naprosto dezolátním stavu. Svaté schody byly hezké a nahoře se mi líbily ostatky Justiniána. Moc se mi to líbilo. Bratr Bohdan se mi líbil, protože se s ním dobře mluvilo a diskutovalo. Všem vyšel vstříc, jak ve focení, tak v objasňování různých znaků a symbolů. Bylo vidět, že je velice oddán Bohu. Pro ty, kteří tam nebyli, musím říct, že to bylo velmi zajímavé (dostali jsme se na místa kam se jinak nemáte šanci dostat) a lituju ty, kteří tam s námi nebyli, protože to bylo nesmírně zajímavé. Celý tenhle projekt se mi moc líbil a moc rád bych si ho někdy zopakoval... Poděkování pro pana kněze Bohdana, lektorky Barboru a Alenu a paní učitelce Ludmile. (Tomáš P.)

U Sv. Jakuba mě nejvíc nadchlo, že jsme mohli jít až ke zvonu na věži a také ten kvíz nakonec. Byl jsem překvapený z toho, že nás vůbec pustili na věž (ke zvonu). Historický pracovní sešit byl dobře udělaný, zábavný a chytře vymyšlený. Bavili jsme se u toho! Dozvěděl jsem se nové a zajímavé věci o vnitřku kostela. Také sochy byly zajímavé... Myslel jsem si, že zevnitř je to jako normální kostel, ale mylil jsem se. Je to tam o hodně hezčí. (Jeník)

K uskutečnění projektu přispěly velkou měrou osobní kontakty autorů, velká ochota a pochopení oslovených odborníků a správců vybraných míst, kteří ve svém nabitém čase a bez nároku na odměnu věnovali své zkušenosti, schopnosti a znalosti našim žákům. Zásahu na realizaci projektu pak mají oba ředitelé výchovně vzdělávací a paměťové instituce, kteří podpořili uskutečnění této mezioborové spolupráce muzea a školy.

Určitým omezením se ukázala být časová dotace (2 hodiny týdně), daná rámcem předmětu Výtvarná výchova, v němž se kulturně historický projekt primárně realizoval (rozšířil se dále na předměty informatika, dějepis, český jazyk a výchova k občanství).

Cílové skupiny

Projekt byl primárně určen pro dvě sedmé třídy ZŠ Husova (tj. celkem 47 žáků), v dílčích aktivitách se zapojil celý druhý stupeň v počtu cca 150 žáků z 5.–9. ročníků. Závěrečnou výstavu v Křížové chodbě Nové radnice shlédlo, případně zde pracovalo 491 lidí (z toho 447 dětí a studentů a 44 dospělých, 16 skupin se objednalo na program ve výstavě) + neevidovaní návštěvníci vernisáže v počtu cca 60 lidí. Výstavou s programem prošel

také první stupeň ZŠ a MŠ Husova Brno. V některých částech projektu spolupracovala řada studentů výtvarného oboru PdF MU pod vedením Barbory Svátkové, jedné z autorek projektu. Pro tyto studenty se projekt stal zajímavou praxí.

Postup a metody realizace

Harmonogram projektu

Září 2010 Úvodní motivační setkání: Moje Brno (skupinová práce ve výtvarné učebně, asociace a diskuse). Paměť předmětů (tvorba a dramatizace se studenty PdF MU ve škole a nejbližším okolí). Dioráma (skupinová práce na trojrozměrných historických obrazech) a Špilberk – hrad a pevnost (práce v terénu, seznámení s pevností Špilberk a předvedení výsledných dioramat, aktivity v kasematech a bastionu s průvodcem – šermířem Radimem Dufkem, s jednotlivými žákovskými skupinami („malíři“, „fotografové“ a „specialisté“) spolupracovali studenti PdF MU, závěrečný výstřel z historické pistole).

Říjen 2010 Staré Brno: Talisman poutníka časem (symboly a jejich významy – výklad archeoložky a historičky PhDr. Evy Picmausové a práce s keramickou hlínou – návrhy vlastních talismanů a jejich realizace, výtvarně spolupracovali studenti PdF MU, tvorba ve výtvarné učebně a keramickém ateliéru); Bazilika Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně aktivity v terénu, hra Život v klášteře, dramatizace, hra na ticho inspirovaná znakovou řečí cisterciáček a výtvarné aktivity v zahradě kláštera); Remesla: výtvarná dílna Kov a šperk s rádcem – výtvarnicí Danou Švestkovou.

Listopad 2010 Světlo na Špilberku – fotogram (práce s historickými předměty a speciálními fotografickými technikami, rádcem fotograf MuMB Miloš Strnad, v jednotlivých částech hradu – gotický sál, zrcadlová síň, středověký sklep – pracovali se skupinami žáků studenti PdF MU); Kostel svatého Jakuba – chronogram a výstup ke zvonu Marie ve věži kostela (historické pracovní listy v terénu, rádci pan správce Štěpán Foretník a pan varhaník Ondřej Múčka); Tradiční ateliéry výtvarných škol (Střední škola umění a designu, ZUŠ J. Kvapila, prohlídka ateliérů a výtvarná práce v autentickém tvůrčím prostředí, setkání s pedagogy a žáky).

Prosinec – leden 2010/11 Labyrint pod Zelným trhem s odborníkem na brněnské podzemí ing. Alešem Svobodou, tvorba komiksů zpracovávajících brněnské pověsti (zapojení dalších ročníků).

Únor 2011 exkurze u minoritů s rádcí Bratrem Bohdanem a Bratrem Robertem, Kostel sv. Janů, Loreta a Svaté schody. Židovský hřbitov s rádcem – panem správcem Petrem Špunarem. Přípravy na výstavu v Křížové chodbě Nové radnice. Po každé exkurzi či práci v terénu následovala zpětná vazba, zachycující prožitky a postřehy žáků, historické pracovní listy a sešity pak dokumentují zjištěná fakta a poznatky.

Výsledky projektu

- Výstava s doprovodným programem pro veřejnost v Křížové chodbě Nové radnice 26. 2. – 4. 3. 2011, vernisáž 25. 2.
- Publikace Brno: cesta za poznáním města. Vydala ZŠ a MŠ Husova Brno 2011 díky finančnímu příspěvku Statutárního města Brna, městské části Brno-střed a Klubu rodičů a přátel školy při ZŠ a MŠ Husova Brno v roce 2011
- Udělen 60. tisícový grant TESCO na vybavení počítačové střížny (pokračování projektu v předmětech anglický jazyk a mediální výchova)
- Zájem o projekt projevil Knihovna Jiřího Mahena se záměrem prezentovat jej v Poznani (léto a podzim 2011)
- Stálá výstava panelů s fotografiemi a výtvarnými pracemi z projektu v chodbách školy
- Prezentace projektu na mezinárodní konferenci daltonských škol na ZŠ Husova, 3. května 2011
- Článek ve školním periodiku Husnoviny 8. 11. 2010 a 12. 4. 2011
- Interview s žáky v Mladá fronta DNES 26. února 2011
- Článek ve Zpravodaji městské části Brno-střed, číslo 4. duben 2011

Shrnutí a zhodnocení

Projekt Brno: cesta za poznáním města přispěl k proniknutí žáků do srdce brněnského historického a kulturního dědictví. S pomocí různých odborníků a na podkladu nejrůznějších tvůrčích výtvarných a výzkumných činností postupně zaujal všechny žáky obou ročníků. Vedlejším efektem bylo značné zlepšení atmosféry tříd z hlediska spolupráce, vzájemné zodpovědnosti a tolerance, což potvrdila na základě dlouhodobého sledování i paní školní psycholožka Mgr. Kateřina Bartošová. Ze zpětných vazeb žáků lze usuzovat zvyšující se citlivost k minulosti i budoucnosti města, což bylo jedním ze záměrů projektu, rovněž i osvojení faktů a poznatků nad rámec běžné školní výuky. Žáci se setkali s různými typy komunit (židovská tradice, studenti Masarykovy univerzity, historikové, duchovní apod.) a tyto se zase „dozvěděly“ o dětech. Toto osobní setkání se nám jeví jako vynikající způsob poznání principů péče o kulturně historické dědictví. Výsledná publikace přispěla k prezentaci práce školy (výtisky budou rozeslány do info-center) i jako metodický materiál pro pedagogy a muzejníky, kteří se mohou inspirovat tímto způsobem dlouhodobější projektové práce (v září 2011 bude možno stáhnout si publikaci elektronicky z webových stránek školy). Publikaci si vyžádala i Knihovna Jiřího Mahena, která ji bude i s naší výstavou dále prezentovat v polské Poznani. Dále škola získala grant Tesco 60 000 Kč na vybavení filmové střížny pro pokračování projektu kulturně historického dědictví v předmětech anglický jazyk a mediální výchova. Dá se říci, že projekt odstartoval další aktivity, které využívají strategické polohy školy v historickém centru Brna a žije svůj život i v paměti dětí, které dále sdílí fotografie

a společné zážitky z terénních výprav. Finanční prostředky byly využity na pomůcky s maximální efektivitou a zakoupené předměty nadále slouží škole ve výuce, kterou tímto obohacují (desky do terénu, kleště na práci s kovem apod.) a bez projektu by nebylo možno tyto nadstandardní věci pořídit. Další materiál (papíry, barvy, pořízené fotografie) je nyní v putovní výstavě též využit s maximální efektivitou.

Kontrolní otázky:

Co to je muzeopedagogika?

Muzejní předmět – jak jej lze využívat v muzejních činnostech?

Jaké postupy využívá objektové učení?

3.6. MUZEOLOGICKO-METODOLOGICKÁ CENTRA

Pro obor muzejnictví je v České republice zřízeno osm specializovaných muzeologicko-metodických pracovišť, která poskytují informace a služby vlastníkům a správcům sbírek muzejní povahy a dalším zájemcům, vydávají metodické pokyny a texty, poskytují konzultace.

Metodickým pracovištěm pro otázky evidence a inventarizace sbírek muzejní povahy, centrální evidence sbírek (CES) a vývozu sbírkových předmětů do zahraničí je oddělení muzeí a galerií odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Ministerstva kultury. Toto pracoviště vydává metodické pokyny a poskytuje metodické konzultace.

Adresa: Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 Sídlo: Milady Horákové 139, Praha 7
Tel.: 257 085 446
ces@mkcr.cz

Metodickým pracovištěm konzervování a restaurování sbírkových předmětů českých muzeí je Metodické centrum konzervace zřízené u Technického muzea v Brně. Poskytuje komplexní servis v oblasti preventivní konzervace, sanační konzervace a restaurování (průzkum, metodiku zásahu, ošetření předmětů, poradenství, ověřování, případně vývoj nových technologií konzervace a restaurování, vzdělávání muzejních pracovníků a vysokoškolských studentů).

Adresa: Purkyňova 105, 612 00 Brno
Telefon: 541 421 452 Fax: 541 214 418
mck@technicalmuseum.cz <http://mck.technicalmuseum.cz>

Metodické centrum pro muzea výtvarného umění je metodickým pracovištěm zaměřeným na specializovanou část muzeí – sbírkotvorné galerie. Cílem centra je vytváření informačního zázemí pro oborovou a mezioborovou diskusi galerií o aktuálních trendech ve správě, interpretaci a prezentaci výtvarných sbírek a vytváření podmínek pro výměnu zkušeností (best practices). Poskytuje metodické materiály zejména v oblasti mobility sbírek (zde zprostředkovává i dokumenty Evropské komise a jejich specializovaných pracovních skupin) a bezpečnosti muzejních sbírek. Věnuje se také standardizaci odborné práce v galeriích.

Adresa: Staroměstské náměstí 12, 110 15 Praha 1
Telefon: 224 301 812 Fax: 224 301 194
mcgalerie@ngprague.cz <http://www.mc-galerie.cz>

Metodickým pracovištěm pro informační technologie v muzejnictví, zejména v oblasti odborné dokumentace a správy sbírek, pro poradenství v oblasti digitalizace a prezentace sbírkových předmětů, standardizace, interoperability paměťových institucí a vzdě-

lávání muzejních pracovníků v těchto oblastech je Metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví (CITeM) při Moravském zemském muzeu.

Adresa: Zelný trh 6, 659 37 Brno
Telefon: 533 435 267 Fax: 533 435 325
citem@citem.cz <http://www.citem.cz>

Metodickým pracovištěm pro zprostředkování sbírek dětem, mládeži, zdravotně postiženým a dalším znevýhodněným skupinám obyvatel, pro muzejní pedagogiku, rozvoj vzdělávacích a výchovných funkcí muzea, hledání nových způsobů muzejní práce v oblasti celoživotního vzdělávání, pro rozvoj kreativity, podporu návštěvnosti muzeí, pro spolupráci s ostatními centry a institucemi je Metodické centrum muzejní pedagogiky v Moravském zemském muzeu.

Adresa: Zelný trh 6, 659 37 Brno
Telefon: 533 435 371 Fax: 533 435 271
mcmp@mzm.cz <http://www.mcmp.cz>

Metodickým pracovištěm pro komunikaci muzeí s publikem s přihlédnutím ke specifickým různým cílových skupin, zprostředkování sbírek, aplikace nových technologií a metod prezentace sbírek, pro virtuální prezentaci sbírek je Centrum pro prezentaci kulturního dědictví při Národním muzeu. Centrum provozuje specializovanou oborovou muzeologickou knihovnu a oborový informační portál www.emuzeum.cz.

Adresa: Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1
Telefon: 224 497 373 Fax: 224 497 177
centrum@nm.cz <http://www.emuzeum.cz>

Metodickým pracovištěm pro oblasti nových strategií prezentace a recepce vizuální a výtvarné kultury v muzejním kontextu je Centrum nových strategií při Moravské galerii v Brně.

Adresa: Husova 18, 662 26 Brno
Telefon: 5321 69 131
info@moravska-galerie.cz www.moravska-galerie.cz

Metodické centrum pro muzea v přírodě se zaměřuje na metodicko-muzeologickou pomoc, poradenství, vzdělávání a výzkumnou činnost pro muzea v přírodě a přispívá tak ke zkvalitnění ochrany, prezentace a interpretace lidového kulturního dědictví v prostředí muzeí v přírodě.

Adresa: Palackého 147, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm
Telefon, fax: 571 757 111
info@mcmuzeavprirode.cz www.mcmuzeavprirode.cz

Informace převzata z <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/muzea-galerie-a-ochrana-moviteho-kulturniho-dedictvi/muzejni-centra-7169>. Přístup 18.7.2014.